פרידריך ניטשע

און זיין פילאזאפישע אנטוויקלונג

ד"ר חיים זשיטלאווסקי

א מאדערנע איבעראַרבעטונג
אויף היימישער אידיש

באזירט אויף דער ניו-יארקער אויסגאבע
פארלאג "אידיש", 1920

וועגן דער אויסגאבע

די שפּראַך, זאַץ-בוי און אויסדרוקן זענען איבערגעאַרבעט געוואָרן אויף היינטיגער היימישער אידיש. דער סדר, טענות, ביישפּילן, קריטיק און פילאָזאָפישע קאָנטראַסטן זענען פּרעזערווירט געוואָרן. דאָס איז נישט קיין קורצער סיכום און נישט אַ וואָרט-פאַר-וואָרט איבערזעצונג.

די פיר הויפּט-קאַפּיטלען פונעם מקור זענען פּרעזערווירט געוואָרן. אונטערקעפּלעך זענען צוגעגעבן געוואָרן פאַרן לייענער. דער מחבר'ס אויסטייטשונג פון ניטשע און זיין אייגענע סאָציאַליסטישע קריטיק זענען נישט די רעדאַקציע'ס מיינונגען. "היינט" און "אונזער צייט" אין זיין שטימע מיינען די צייט פונעם מקור, נישט די היינטיגע צייט.

רעדאַקציע-באַמערקונגען און פאַרריכטונגען זענען אָנגעצייכנט געוואָרן אין קלאַמערן. פאַראַלטערטע געדאַנקען וועגן "בלוט", אָפּשטאַמונג און ראַסן זענען פּרעזערווירט געוואָרן אַלס היסטאָרישע טענות, נישט אַלס היינטיגע וויסנשאַפט. די ביאָלאָגישע און פיזיקאַלישע טענות פונעם מקור זענען נישט פאַרהוילן געוואָרן, נאָר זייער היסטאָרישער סטאַטוס איז קלאָר געמאַכט געוואָרן.

שעדליכע זעלבסט-פאַרוואונדונגס-פּרטים, דירעקטע רופן צו אומקומען און געוויסע דערנידערנדיקע בילדער זענען פאַראַפּרעזירט געוואָרן מיט אָנגעצייכנטע באַמערקונגען. די שווערע עליטיסטישע און צווינגנדיקע זייטן פון דער לערע זענען נישט אויסגעמעקט געוואָרן.

די ביבליאָטעק-צייכנס, ליידיגע בלעטער און טעכנישע סקען-פּרטים זענען נישט אַריינגענומען געוואָרן. דער טעקסט איז איבערגעאַרבעט געוואָרן ביזן מחבר'ס לעצטן בלאַט, געדרוקט 86.

א. דער שאָפּענהויער-וואַגנער-קולט

ניטשע'ס יוגנט און דער קאַמף אין זיין כאַראַקטער

פרידריך ווילהעלם ניטשע, דער פּאָפּולערער דיכטערישער דענקער פון דער לעצטער צייט, איז געבוירן געוואָרן אין 1844 אין אַ קליין דייטש שטעטל.

לויט דער משפּחה-מסורה, וואָס דער מחבר ברענגט דאָ, האָט זיין פאָטערס משפּחה געשטאַמט פון דער פּוילישער אַדלשטאַנד. אַן עלטער-זיידע, ניעצקי, האָט געדאַרפט פאַרלאָזן פּוילן, ווייל ער האָט זיך אָפּגעזאָגט פונעם קאַטוילישן גלויבן און געוואָרן אַ פּראָטעסטאַנט. אין פּראָטעסטאַנטישן דייטשלאַנד האָט ער געפונען רו פון זיינע פאַנאַטישע פאַרפאָלגער.

[רעדאקציע-באמערקונג: די פויליש-אדלשטאנדישע אפשטאמונג ווערט דא איבערגעגעבן אלס די משפחה-מסורה און ניטשע'ס אייגענע גלויבונג, נישט אלס א באשטעטיגטער גענעאלאגישער פאקט. שפעטערע פארשונגען האבן די מסורה נישט באשטעטיגט. דער מחבר'ס ווייטערדיגע באטראכטונגען וועגן "בלוט" און נאציאנאלן כאראקטער זענען היסטארישע השערות, נישט היינטיגע וויסנשאפטליכע דערקלערונגען.]

די קינדער פון יענעם פוילישן אריסטאקראט האבן זיך שנעל צוגעפאסט צום דייטשן בירגער-שטאנד און אינגאנצן אויפגענומען די דייטשע קולטור. אבער די מסורה וועגן דעם אלטן פוילישן אדלמאן, וואס האט געקעמפט און געליטן פאר זיינע איבערצייגונגען, האט ווייטער געלעבט אין דער גייסטיגער אטמאספערע פון זייערע היימען. זי האט געשפילט א נישט קליינע ראלע אין דער פאנטאזיע פונעם יונגן ניטשע.

ער איז געווען שטאלץ מיט זיין אפשטאמונג פון א מענטש וואס האט העלדיש געקעמפט פאר זיין אמת, און פון א משפחה וואס האט הייליג געהאלטן די ליבע צום אמת. "די ניטשע'ס זאגן נישט קיין ליגנט" איז געווען א ווארט וואס מען האט אפט איבערגע'חזר'ט אין זיין היים, אזוי צו זאגן דער משפחה-דעוויז.

ער איז אויך געווען שטאלץ מיט דעם וואס ער האט געהאלטן פאר זיין פויליש-אריסטאקראטישע אפשטאמונג. ער האט זיך געגרויסט מיט דער פוילישער שליאכטא, וואס האט נישט געבויגן דעם קאפ פארן קעניג און נישט געלאזט אז פוילן זאל ווערן א דעספאטישע מדינה. זי האט, אין זיין פארשטאנד, געהאלטן הויך די פאן פון דער פרייהייט פונעם איינצלנעם פויל.

דאס רעכט פון יעדן אדלמאן צו זאגן "איך בין נישט מסכים", און מיט דעם אפשטעלן א באשלוס אפילו פון א גרויסער מערהייט, האט שטארק אימפאנירט דעם יונגנמאן. ער האט וויייניג געטראכט וועגן דער געזעלשאפטליכער און רעכטליכער קנעכטשאפט פון די פוילישע פאלקס-מאסן, אויף וועלכער דער אריסטאקראטישער אנארכיזם פון דער "פרייער" שליאכטא איז געווען געבויט.

דער מחבר האלט, אז דער גרונט-שטריך פון אריסטאקראטישן אנארכיזם אין ניטשע'ס שפעטערער וועלט-אנשויאונג איז זיכער אויסגעוואקסן פון יענע פוילישע טראדיציעס, אויב נישט פונעם "בלוט" וואס ניטשע האט זיך צוגעשריבן. זיין יונגער גייסט האט זיך מיט די טראדיציעס באשעפטיגט. אינעם שפעטערדיגן אידעאל פונעם "איבערמענטש", וואס ניטשע האט מיט אזא באגייסטערונג געפרעדיגט אין זיין לעצטן שאפונגס-פעריאד, זעט דער מחבר שטריכן פונעם פוילישן "פאן": ריטערליכקייט, שטארקע ליידנשאפט, געשטייגערטער מוט און אן אויסערגעווענליכע באטאנונג פון דער אייגענער פערזענליכקייט. דער מענטש וויל זיך נישט אונטערגעבן צו קיין פרעמדער אויטאריטעט.

פון דער מוטערס זייט איז ניטשע געווען דייטש. דער מחבר פרובירט דא אויסצומאלן זיין כאראקטער מיט די דעמאלטיגע באגריפן פון אפשטאמונג און ירושה: די פאר טראפנס "פויליש בלוט" וואלטן געקענט בטל ווערן בשישים אינעם דייטשן, אבער לויט זיין בילד האבן זיי דווקא געווירקט ווי אן אויפברויזנדיקער הייוון.

וואס דער מחבר רופט "עכט דייטש" ביי ניטשע איז זיין ערנסטקייט, דער חשק זיך צו פארטיפן אין די אבסטראקטסטע פראבלעמען פונעם פילאזאפישן געדאנק, זיין באזונדערע גייסטיגע ארבעטס-פעאיגקייט און זיין פליכט-געפיל. דער זעלבער ניטשע, וואס האט געשטורעמט קעגן יעדן מאראל, האט צום סוף אויסגערופן א נייעם פליכט-געפיל אויף א ריין אינדיווידואליסטישן יסוד.

אויך דער מחבר גיט צו, אז עס איז ריזיקאנט צו דערקלערן א מענטשנס כאראקטער און גייסטיגע אנטוויקלונג דורכן שפיל פון ירושה, דורכן געמיש פון "בלוט" און נאציאנאלע אייגנשאפטן וואס מען זאל האבן איבערגענומען פון עלטערן און אורעלטערן. אבער ביים ניטשע, זאגט ער, דרינגט זיך אזא דערקלערונג אויף.

שוין אין זיין קינדהייט זעט ער כאראקטער-שטריכן מיט א, לויט אים, פוילישן אדער דייטשן שטעמפל: פון איין זייט דאס ליידנשאפטליכע, אויפברויזנדיקע, פול מיט לעבנס-חשק און עקשנ'דיג אינדיווידואליסטישע; פון דער אנדערער זייט די געטריישאפט צו די פליכטן וואס ער האט אויף זיך גענומען.

אין דער גרויסער ניטשע-ביאגראפיע פון זיין שוועסטער ווערט דערציילט א כאראקטעריסטישער עפיזאד פון זיינע ערשטע שול-יארן. אויפן וועג אהיים פון שול האט זיך אראפגעלאזט א שטארקער רעגן. אלע קינדער זענען געלאפן אהיים, נאר דער קליינער ניטשע נישט. רואיג און געלאסן איז ער געגאנגען מיט אפגעמאסטענע טריט, פונקט ווי די שול-כללים האבן פארגעשריבן אין דער באשטימונג ווי אזוי מען דארף גיין אהיים.

עס זעט אויס, אז שוין גאנץ יונג האט ער אנטדעקט דעם תענוג צו ווייזן די מאכט פון זיין אייגענעם ווילן איבער זיך אליין, די מאכט פונעם העלד וואס שרעקט זיך נישט פאר ווייטאג. אין דער אינערנאט-שול, וואו ער האט פארברענגט זיינע גימנאזיע-יארן, האבן די חברים אמאל גערעדט וועגן דעם אלט-רוימישן העלד מוציוס סצעוואלא און זיין אומגעווענליכן מוט פארן שונא. ניטשע האט געוואלט באווייזן, אז ער קען אויך אויסהאלטן ווייטאג, און האט זיך דערביי פארוואונדעט. די וואונד האט גענומען א צייט צו היילן.

[רעדאקציע-באמערקונג: דער מקור באשרייבט דא אין דעטאל א מעשה פון זיך פארברענען. די מעשה איז פרעזערווירט געווארן אלס א טייל פונעם ביאגראפישן בילד, אבער די פראקטישע דעטאלן זענען איבערגעגעבן געווארן אין אלגעמיינע ווערטער. זיך שאדן איז נישט קיין באוויז פון מוט אדער גייסטיגער גרויסקייט.]

ניטשע'ס גאנצע וויסנשאפטליכע און ליטערארישע שאפונג, און זיין שאפונג איז דאך געווען זיין לעבן, שטעלט פאר א בילד פון אן אויפגעשטורעמטן ים. די פארשידנסטע, אפט זיך קעגנזייטיג סותר'דיגע עלעמענטן ראנגלען זיך דארט מיט א געוואלדיגער קראפט.

אבער די אלע קעמפנדיקע עלעמענטן גרופירן זיך ארום דעם גרונט-קאמף וואס האט געהערשט סיי אין זיין נשמה, סיי אין זיין שאפונג: פון איין זייט דער נישט איינצוצוימענדער אינדיווידואליזם, דער אייגענווילן, דער נישט איינצושטילנדער דארשט

נאך א רייכן, איבערשוימנדיקן לעבן און דער נישט איינצוהאלטנדער לעבנס-חשק; פון דער אנדערער זייט דאס פליכט-געפיל און דער פליכט-געדאנק, וואס דארפן האלטן דעם "איך" אין צוים.

ווען דער מחבר וואלט געזוכט א פשוטע פארמולע פאר דעם אינהאלט פון ניטשע'ס לעבן און שאפונג, וואלט ער פארגעשלאגן אים צו באטראכטן ווי א קינד פון א מאדנעם שידוך צווישן קאנט'ס "קאטעגארישן אימפעראטיוו" און דער פוילישער "מאזורקא".

דער טראגישער קאמף צווישן ברויזנדיקן לעבנס-חשק און דעם שארף אנגעצויגענעם צוים, צווישן דער "מאזורקא" און דעם מאראלישן פליכט-געפיל, און דער שטרעבונג זיי אויסצוגלייכן אין איין הארמאנישער וועלט-אנשויאונג, קומען אבער ערשט ארויס אין זייער גאנצער קלארקייט ביים דערוואקסענעם, זעלבשטענדיגן שריפטשטעלער. זיינע יונגע יארן האבן דווקא געהאט מער אן אידילישן ווי א טראגישן כאראקטער.

עס איז זעלטן צו טרעפן אזא שיינע, באשיצטע, גייסטיג רייכע און בעצם רואיגע קינדהייט און יוגנט ווי די וואס איז אויסגעפאלן פאר ניטשע.

נישט געקוקט אויף דער האלבע פארבלאסטע מסורה וועגן דעם אלטן ניעצקי, דעם קעמפער קעגן זיין פוילישער סביבה און זוכער פון נייע רעליגיעזע אמת'ן, האט די משפחה געהערט צו די געטריישטע און קאנסערוואטיוסטע משפחות פונעם דייטשן בירגערטום.

צווישן די ניטשע'ס זענען געווען אסאך פרומע פאסטארן. אויך זיין פרי געשטארבענער פאטער איז געווען א פאסטאר, א פרומער רעליגיעזער אידעאליסט און מיט געפיל איבערגעגעבן צום הערשנדיקן קעניגליכן הויז. זיין פאסטארן-שטעלע האט ער פארדאנקט דער פערזענליכער פראטעקציע פונעם קעניג פרידריך ווילהעלם. נאך אים האט ער א נאמען געגעבן זיין בכור, אונזער ניטשע.

דער מחבר שטעלט דעם געבילדעטן דייטשן פאסטארן-היים אנטקעגן דעם פינצטערן בילד פון רוסישע גלחים אין דער רוסישער ליטעראטור: קולטורעלער חושך, ווילדע מנהגים, אומגעלומפערטע אבערגלויבנס און אויסערגעווענליכע שכרות. ווער עס קען נאר יענעם בילד, זאגט ער, קען זיך וואונדערן איבער דעם רייכן, גייסטיגן קולטור-לעבן אין א דייטשער פאסטארן-משפחה בכלל און ביי די ניטשע'ס בפרט. דער פארגלייך איז דער מחבר'ס ליטעראַרישער און היסטארישער בליק, נישט אן אלגעמיינער אורטייל איבער אלע רוסישע אדער דייטשע רעליגיעזע משפחות.

אין די שטילע צימערן פון ניטשע'ס הויז האבן געלעבט אלע מוזעס פון דער העכערער מענטשליכער שאפונג. די משפחה האט געהאט פארשטאנד און ליבע צו דער שיינער נאטור, צו פאעזיע, קונסט, טעאטער, וויסנשאפט, רעליגיע און מוזיק. דער עיקר, מוזיק! זי האט זיך אויך אינטערעסירט אינעם פאליטישן לעבן און די היסטארישע געשעענישן פון דער צייט.

די זעלבע הויכע קולטור און דער אויפגעוועקטער אינטערעס צו די העכערע גייסטיגע פארמעגנס פון דער מענטשהייט האבן געהערשט ביי זיינע קרובים און אין די באפריינדעטע הייזער, מיט וועמענס קינדער ער איז צוזאמען אויסגעוואקסן.

אן אלטער, גוט אפגעהיטער דעמב-וואלד, מיט קילנדיקע שאטנס אונטער די פארשפרייטע צווייגן און אסאך זון אויף די סאמעט-גרינע לאנקעס צווישן די ביימער. די ביימער זעלבסט שטייען גלייך, שטאלץ און זיכער, מיט שטארקע ווארצלען טיף אין דער ערד. אזא איינדרוק מאכט די דייטשע קולטור, אין וועלכער דער יונגער פייער-גייסט האט זיך דערצויגן. שפעטער האט ער זיך געשטעלט פאר א לעבנס-אויפגאבע, אין בילדליכן זין, אונטערצוצינדן דעם גאנצן וואלד און אויסצורייסן אלע זיינע טויזנט-יעריגע ביימער.

פון דעם רעוואלוציאנערן שטורעם-גייסט האט מען נאך ווייניג באמערקט אפילו אין זיינע סטודענטישע יארן. אין די אוניווערסיטעטן וואו ער האט געלערנט, האט ער געפירט אן אויסערגעווענליך רואיג לעבן, כמעט א זאט-בירגערליכן, מיושב'ן לעבן. ער האט אסאך געארבעט און געלייענט, נישט פארנאכלעסיגט די אויסבילדונג פונעם קערפער, געשריבן זיינע יוגנט-ווערק, זכרונות און פאעזיע, און ליידנשאפטליך געשפילט מוזיק. ער האט אויך אליין קאמפאנירט קליינע מוזיקאלישע שטיקלעך, א טאלאנט וואס ער האט שוין ארויסגעוויזן גאנץ פרי אין דער קינדהייט.

אין זיין אייגענעם פאך, קלאסישע פילאלאגיע, האט ער איבערגעשטיגן אלע חברים מיט אויסערגעווענליכער בקיאות און חריפות. אבער דער מחבר האלט אים דארט נישט פאר א גאון. נייע וועגן פאר דער ספעציעלער וויסנשאפט האט ער נישט דורכגעבראכן. ער האט זיך אויסגעפארעמט ווי א שטארק טאלאנטפולער, דייטש-גרונטליכער געלערנטער, מיט דער אויסזיכט צו ווערן אן ערפאלגרייכער גימנאזיע-לערער אין לאטיין און גריכיש, אפשר א פריוואט-דאצענט און שפעטער אן אוניווערסיטעט-פראפעסאר.

אין איין פרט האט ער אבער איבערגעשטיגן די גאנצע גייסטיגע אטמאספערע וואס האט דעמאלט געהערשט אין דער פילאלאגישער וועלט.

די קלאסישע פילאלאגיע האט נישט נאר דעם ציל אויסצופארשן אלע שפראך-פארמען און שפראך-געזעצן פון לאטיין און גריכיש. זי דארף אויך אויסשטודירן די אומגעהויערע רייכע ליטעראטור וואס די אלטע וועלט האט געשאפן אין די שפראכן.

יענע ליטעראטור איז דער גאנצער אוצר פון מענטשליכער קולטור וואס גריכנלאנד און רוים האבן איבערגעלאזט. די מאדערנע מענטשהייט האט אים איבערגענומען בירושה, אלס יסוד פאר איר ווייטערדיגער אנטוויקלונג. פילאזאפיע, פאעזיע, געשיכט-שרייבונג און אלגעמיינע וויסנשאפטן זענען די פיר זיילן פון דער קלאסישער ליטעראטור.

אין די פיר וויכטיגע קולטור-פעלדער האט די אלטע קלאסישע וועלט ארויסגעברענגט גאונים און ווערק, וואס אסאך פון זיי זענען, לויטן מחבר, ביז היינט נישט איבערגעשטיגן געווארן. מיר דארפן זיך נאך אלץ צוהערן צו זייער שטימע. אסאך קומענדיגע דורות וועלן זיך דארפן ארייגקלערן און אריינלעבן אין זייער געדאנקען-וועלט.

אין דער צייט פונעם יונגן ניטשע האט אבער די פילאלאגישע וויסנשאפט פארלוירן דעם ברייטן בליק. זי האט זיך פארלאפן אינעם וואלד פון ספעציעלע איינצל-פארשונגען און נישט געזען דעם וואלד צוליב די ביימער.

אויסצוגעפינען דעם ריכטיגן טעקסט פון א טונקלער שטעלע ביי אן אלטן מחבר, דורכן פארגלייכן די פארשידנסטע האנטשריפטן וואס האבן זיך דערהאלטן; פארצושלאגן א גוטע השערה ווי אזוי מען דארף לייענען דעם טעקסט; אויפצואווייזן ווער עס האט געווירקט אויף וועמען און ווער עס האט גענומען פון וועמען אין דער ליטעראַרישער אנטוויקלונג; אויסצוגראבן נייע מאטעריאלן פארן לעבן און דער שריפטשטעלערישער טעטיגקייט פון אן אלטן מחבר. די און ענליכע, זיכער וויכטיגע, פארשונגס-אויפגאבן זענען געשטאנען אויפן סדר היום.

אבער דערביי האט די הערשנדיקע וויסנשאפט כמעט אינגאנצן פארלוירן דעם חוש פארן לעבעדיגן לעבן. אירע פארשונגען האבן קוים געהאט א שייכות צו די אייביגע פראבלעמען פון דער מענטשליכער נשמה אדער די ברענענדיקע פראגן פונעם היסטארישן היינט. אפילו צו די קולטור-פראבלעמען פון דער צייט אין וועלכער די טעקסטן זענען געשריבן געווארן, האבן זיי ווייניג געהאט צו טאן.

די קלאסישע פילאלאגיע איז שוין לאנג געווען באקאנט מיט איר אפגעריסנקייט פונעם לעבן און די לעבעדיגע שטרעמונגען פונעם מאדערנעם געדאנק. ווי באקאנט, איז דאס אויך געווען דער אומשטאנד וואס האט אפגעשטויסן דעם רוסישן ראדיקאל פון די 1860ער יארן, פיסארעוו, פון זיין וויסנשאפטליכער פילאלאגישער קאריערע.

אויך דעם סטודענט ניטשע, וואס איז נאך געווען ווייט פון וועלכן עס זאל נאר זיין ראדיקאליזם, האט דער ריין ארכעאלאגישער כאראקטער פון די ספעציעלע פארשונגען געשטאכן אין דער נאז. ער איז געווען אריינגעטאן אין זיי מיט דער התמדה פון אן אמת'ן געלערנטן. אבער זיין אינטערעס האט זיך נישט באגנוגנט מיט די אויסגעפארשטע טעקסטן.

אין די טעקסטן האבן אים קודם כל אינטערעסירט די מענטשליכע געדאנקען וואס ווערן דארט אויסגעזאגט, די לעבנס-עלעמענטן וואס ווערן באהאנדלט און די מענטשליכע נשמות וואס שטייען הינטער זיי.

פאר אים, דעם דיכטער און מוזיקער פון נאטור, א מענטש מיט א רייכן און ברייט פארצווייגטן געפיל-לעבן, האבן די טעארעטישע און וויסנשאפטליכע פראגן נישט געקענט בלייבן א קאלטע, גלייכגילטיגע שכל-ארבעט. אן דעם וואס ער זאל עס אליין באמערקן, האט זיך יעדע "קאפ-פראגע" אראפגעלאזט פונעם מוח אין הארץ און דארט אויפגעוועקט אן אפקלאנג אין געפיל.

אזוי האט אין זיינע ריין וויסנשאפטליכע פארשונגען אנגעהויבן צו קלאפן דער דופק פונעם לעבן זעלבסט. זיי האבן אריינגעברענגט א לעבעדיגן שטראם אין דער דעמאלטיגער וויסנשאפט. מען דארף נאך צוגעבן, אז זיינע יונגע ארבעטן האבן זיך אויסגעצייכנט מיט א קלארן שכל, א שארפער לאגיק, געלונגענע השערות און א שיינעם, לעבעדיגן סטיל.

דעריבער פארשטייט מען פארוואס זיי האבן באלד צוגעצויגן די אויפמערקזאמקייט פון דער געלערנטער וועלט און פון זיינע אוניווערסיטעט-לערער. מיט רעכט האט מען געלייגט גרויסע האפנונגען אויף אים, ווי אויף א געלערנטן וואס קען ווערן א נייער עמוד

האש אין זיין פאך.

די עפנטליכע אנערקענונג האט נישט לאנג געלאזטווארטן. אין 1869, ווען ניטשע איז געווען קוים פינף-און-צוואנציג יאר אלט, איז אין באזעל געווארן פריי א פראפעסארן-שטעלע פאר קלאסישע פילאלאגיע. די באזעלער רעגירונג האט געבעטן זיין לערער צו רעקאמענדירן איינעם פון זיינע יונגע תלמידים. דער לערער האט גלייך אנגעוויזן דעם סטודענט ניטשע, וואס האט נאך אפילו נישט אפגעלייגט זיין דאקטאר-עקזאמען.

[רעדאקציע-באמערקונג: ניטשע איז געווען 24 ביים אננעמען דער באזעלער שטעלע אין 1869, און איז געווארן 25 אין אקטאבער פון יענעם יאר. דעם מקור'ס "קוים 25" דארף מען פארשטיין אלס אן אומגעפערע עלטער.]

פון אן אויסערארדנטליכן פראפעסאר אין 1869 איז ער א יאר שפעטער אויפגעהויבן געווארן צו אן ארדנטליכן פראפעסאר. אויף דער שטעלע איז ער געבליבן ביז 1879. דעמאלט האבן זיינע אויגן-ליידן, צוזאמען מיט די שטארקע קאפ-ווייטאגן וואס האבן אים שטענדיג געפלאגט, זיך אזוי פארשארפט, אז ער האט געדארפט אויפגעבן די לערער-ארבעט און זיך אינגאנצן אפגעבן מיט שרייבן.

אבער די האפנונגען אז ער וועט ווערן א נייער לייכטנדיקער שטערן אין דער פילאלאגישער וויסנשאפט זענען נישט מקוים געווארן. אונטער זיין האנט האבן זיך די ריין פילאלאגישע פראבלעמען פארוואנדלט אין לעבנס-פראבלעמען, אין די אייביגע פראגן וועגן דעם ווערט און זין פון דער מענטשליכער קולטור און פונעם מענטשליכן לעבן בכלל.

די פילאלאגיע איז געווען דער פרוזדור וואס האט געפירט צו דער פילאזאפיע. עס איז נאטירליך, אז ניטשע האט צום סוף אינגאנצן פארלאזט דעם פרוזדור און זיך אריבערגעקליבן אינעם טרקלין. די פילאזאפיע איז געווארן זיין הויפט-ארבעט, און ער האט זיך איר איבערגעגעבן מיט דער גאנצער גלוט פון זיין נשמה.

"מיט דער גאנצער גלוט פון זיין נשמה" איז ביים ניטשע נישט קיין מליצה, נאר א באשרייבונג פון אן אמת'ן צושטאנד. ווי שוין דערמאנט, זענען ביי אים די געדאנקען שטענדיג געווען פארבונדן מיט געפילן. ער האט זיי נישט נאר געטראכט. ער האט זיי געלעבט, מיט זיי געליטן אין טיפן צער און מיט זיי געיובלט אין אן עקסטאטישער פרייד.

זיינע געפילן זענען געווען טיפע און שטארקע. די מוזיק פון זיין הארץ איז געווען א וואגנערישע, מיט ווייניג האלבע אדער פערטל-טענער, נאר מיט פולע, הויכע און ברייט קלינגנדיקע אקארדן. שפעטער איז ביי אים געווארן א כלל פאר יעדן ערנסטן דענקען: אלע פראבלעמען מוזן איבערגעזעצט ווערן אין געפיל, און דארט געשטייגערט ווערן ביז צו א ליידנשאפט.

די שטורעמס פון זיינע ליידנשאפטליכע געדאנקען האבן זיך נישט אפגעשפילט אין זיין אויסערליכן לעבן. דאס ווייזט דווקא א בילד פון א מאדנער שטילקייט און איינטאניגקייט. פון 1879 ביז דער גייסטיגער קראנקהייט אין 1889, וואס האט פלוצלינג איבערגעריסן זיין שאפונג, האט ער געלעבט אויפן ברעג פונעם מיטלענדישן ים אדער אין

די שווייצער בערג. ער האט געקעמפט מיט קאפ-ווייטאג און שלאפלאזיגקייט, און אויסגענוצט יעדע שעה אין וועלכער ער האט געקענט ארבעטן, צו אויסארבעטן זיינע ווערק.

די שטורעמס פון זיין ליידנשאפטליכן געמיט האבן זיך אויסגעלעבט אין זיין דענקען, אין זיין ראנגלען מיט זיך אליין און מיט דער גאנצער וועלט פאר יענעם אמת, צו וועלכן זיין קריטישער שכל איז געקומען אין יעדן געגעבן מאמענט.

ער, וואס האט זיך שפעטער געגרויסט מיט זיין אטעאיזם, איז אין גרונט געווען א רעליגיעזע נאטור, א נביא׳ישע, רעפארמאטארישע נאטור. ער האט געהאט דעם "פייער וואס ברענט אין די ביינער", וועגן וועלכן ירמיהו הנביא האט זיך באקלאגט ווי וועגן זיין אומגליק.

ער, וואס האט אין די שפעטערע יארן געלאכט הילכיג פון יעדער "הייליגקייט" און יעדער "מאראל", גערופן צום פרייליכסטן לעבנס-טאנץ און פארלאנגט אז מען זאל "אויסטאנצן" אפילו די יסורים פונעם לעבן, איז אין גרונט געווען א טיף מאראלישע נאטור. די ליידנשאפט צום אמת האט ביי אים איבערגעהילכט אלע אנדערע ליידנשאפטן. דער עקסטאז פונעם זוכן דעם אמת האט איינגעשלונגען אלע כוחות פון זיין נשמה.

"די ניטשע׳ס זאגן נישט קיין ליגנט", דער דעוויז פון זיין קינדהייט און יוגנט, איז געווארן זיין אייגענער "קאטעגארישער אימפעראטיוו", וואס האט געהאלטן די "מאזורקא" אין צוים. עס איז געווען אן אינערליכער אומבאדינגטער באפעל, א זעלבסט-הערשנדיקע פליכט, צו וועלכער ער איז געבליבן געטריי אין אלע וואנדלונגען און רעוואלוציעס פון זיין שטענדיג אויפגעשטורעמטן גייסט.

א גאנץ נייע סארט פילאזאפישער דענקער, פונקט דער היפך פונעם פילאזאפישן אידעאל וואס איז דערגרייכט געווארן אין שפינאזא׳ס געדאנקען-ארבעט! פאר שפינאזא האט פילאזאפיש דענקען געהייסן: "נישט לאכן, נישט וויינען, נאר פארשטיין." פאר ניטשע האט עס דווקא געהייסן לאכן און וויינען, זיך צאפלען אין די אנגסטן און די תאוות וואס דאס זוכן דעם אמת ברענגט, אין די אנגסטן און די תענוגים וואס דער בליק אויפן געפונענעם אמת גיט.

שאפענהויער׳ס וועלט-בליק

דער אינטערעס צו די פילאזאפישע פראבלעמען, וואס האט צום סוף איינגאנצן אפגעשטופט ניטשע׳ס וויסנשאפטליכע ארבעט אויף א זייט, איז ביי אים שוין אויפגעוועקט געווארן אין די יונגע סטודענטן-יארן. דער צופעליגער באגעגעניש מיט א בוך האט געלייגט א מעכטיגן שטעמפל אויף זיין גאנצער פילאזאפישער אנטוויקלונג.

איין מאל איז ער אריין אין א געשעפט פון אלטע ביכער און האט צופעליג גענומען אין דער האנט א בוך פון א דעמאלט נאך ווייניג באקאנטן פילאזאפישן שריפטשטעלער. סיי דער קלאנג פונעם נאמען, סיי דער טיטל פונעם ווערק האבן אים אינטערעסירט. דער

מחבר האט געהייסן ארטור שאפענהויער, און דאס בוך האט זיך גערופן "די וועלט אלס ווילן און פארשטעלונג".

שאפענהויער'ס הויפט-ווערק, הײנט אײנס פון די קלאסישע ווערק אין דער מאדערנער פילאזאפיע, איז ערשינען אין 1818 און האט זיך פארשפרייט אין א שטארק קליינער צאל עקזעמפלארן. דער מחבר'ס נאמען איז אזוי גרונטליך פארגעסן געווארן, אז דער פארלעגער האט שוין געטראכט צו פארקויפן די גאנצע אויפלאגע פאר א פאפיר-פאבריק.

דער מחבר דערציילט, אז ערשט אין אנהויב פון די 1860ער יארן איז שאפענהויער ווי אויפגעשטאנען תחיית המתים. די שפיצן פון דער אינטעליגענץ האבן זיך ערנסט אינטערעסירט אין זיינע ווערק און זיין פילאזאפיע. צום סוף פון יענעם יארצענדליק איז זי שוין געווארן די מאדע-פילאזאפיע פון דער געבילדעטער געזעלשאפט.

משמעות, אז ווען דאס בוך איז אריינגעפאלן אין ניטשע'ס הענט, זענען די כוואליעס פון שאפענהויער'ס וואקסנדיקן רום נאך נישט אנגעקומען צו די ערנסטע סטודענטן-קרייזן. פאר ניטשע איז דער נאמען געווען א ליידיגער קלאנג. ער האט זיך איבערגעלייגט צי עס לוינט אים אויסצוגעבן געלט אויף אזא בוך. פארט האט ער עס געקויפט, און קיינמאל נישט חרטה געהאט אויף דער צופעליגער קניה.

מען קען זיך פארשטעלן וואס פאר א געוואלדיגן רושם דאס בוך האט געדארפט מאכן אויף אזא באגייסטערטן אמת-זוכער. דער גלאנצנדיקער סטיל, די אומגעהויערע טיפקייט און דערביי קלארקייט פונעם געדאנק, די איבערראשנדיקע רעזולטאטן סיי אין ספעציעלע פילאזאפישע פראגן, סיי אינעם סך הכל פון דער וועלט-אנשויאונג: אלץ האט געהאט א באצויבערנדיקע ווירקונג אויפן יונגן גייסט.

דערצו איז געקומען די דירעקטע נאענטקייט צום מענטשליכן לעבן און זיינע פראבלעמען. דער ליכט-שיין איז אריינגעדרונגען הינטערן פארהאנג פונעם קלארן באוואוסטזיין און האט באלויכטן די באהאלטענע טרייב-כוחות פון מענטשליכע מעשים. דער געדאנק און דאס געפיל זענען געווען ווי צוזאמענגעגאסן.

ניטשע האט דאס בוך נישט פשוט "געלייענט". לויט זיין טבע האט ער עס דורכגעלעבט און דורכגעפילט. ווי א דיכטער האט ער זיך אריינגעלעבט אין שאפענהויערן און געווארן איינער פון זיינע באגייסטערטע אנהענגער.

ער האט זיכער נישט אין יעדן פרט געקענט מסכים זיין מיט שאפענהויער'ס פעסימיזם. ניטשע האט קיינמאל נישט געהערט צו די באגייסטערטע "חסידים" פון א "רבי", וואס נעמען אויף זיין תורה מיט אלע אירע תרי"ג קליינינקייטן און ווערן נתפעל פון יעדן קוצו של יוד. אז זיי כאפן דעם רבי'ן אין א טעות פון א קוצו של יוד, צעברעכן זיי אינגאנצן זייער אפגאט מיטן זעלבן בלינדן פאנאטיזם מיט וועלכן זיי האבן זיך פריער געבוקט פאר אים.

ניטשע האט איבערגענומען די טעארעטישע יסודות פונעם נייעם געדאנק און באלד געקומען צו אייגענע רעזולטאטן. אויב מען מעג זיך אזוי אויסדריקן, האט ער שוין מיט איין פוס אריבערגעשפרייזט דעם גרענעץ פון שאפענהויער'ס פילאזאפיע.

דער "סוף דבר" פון שאפענהויער'ס שיטה איז, אין דער דאזיגער באשרייבונג, דער פינסטערסטער פעסימיזם: עס איז נישטא קיין ערגערע וועלט ווי די אין וועלכער מיר לעבן. "נוח לו לאדם שלא נברא משנברא", בעסער נישט געבוירן ווערן ווי געבוירן ווערן. דער מקור גייט נאך ווייטער און שטעלט דאס אויפגעבן פון לעבן פאר ווי אן אויסוועג פון א וויסטער, נארישער עקזיסטענץ.

[רעדאקציע-באמערקונג: דער לעצטער געדאנק ווערט דא נישט איבערגעגעבן אלס א ראט אדער אלס א פארלייכטערונג פון פערזענליכן ליידן. דער מחבר פארשארפט שאפענהויער'ס פעסימיזם, און זיין פארמולירונג דארף מען נישט פארמישן מיט אן אנערקענונג פון זעלבסטמארד. אין שאפענהויער'ס אייגענער פילאזאפיע זענען זעלבסטמארד און די מעטאפיזישע אפזאגונג פונעם ווילן נישט דאס זעלבע.]

די וועלט, לויט דער שאפענהויערישער לערע וואס דער מחבר ברענגט, איז נישט קיין פראדוקט פון א קלוגן, אלגוטן און אלגערעכטן באשעפער. אזא גאט איז, לויט יענער לערע, נישטא. שאפענהויער'ס פאלעמיק שרייבט דעם גלויבן צו דעם אידישן פאלק, וואס האלט זיך פעסט צום לעבן און זוכט דערפאר צו איבערצייגן זיך און אנדערע, אז דער גאנצער באשאף, און דער מענטשליכער לעבן אויך, קענען האבן א שכל'דיגן זין. דאס איז זיין קריטישע פילאזאפישע טענה, נישט דער רעדאקציע'ס אורטייל איבער גאט אדער דעם אידישן פאלק.

אין איר תוך איז די וועלט גארנישט אנדערש ווי א בלינדער ווילן צו עקזיסטירן. אזוי אויך די מענטשליכע נשמה, וואס איז נישט אפגעטיילט פונעם מענטשליכן קערפער. דער בלינדער ווילן איז איין איינציגער איבער דער גאנצער וועלט. ער און די וועלט זענען איין און די זעלבע זאך.

אין יעדער איינצלנער זאך ווירקט ער אויף דעם זעלבן בלינדן אופן. ער שטרעבט אין איר צו עקזיסטירן, אן א "פארוואס" און אן א "צוליב וואס".

פון דער גרונט-אייגנשאפט פון דער וועלט, צו זיין א בלינדער ווילן צו אן עקזיסטענץ אן קיין זין, שטאמען אלע אירע צרות און יסורים. עס איז אן אייביגער הונגער, אן אייביגע אומצופרידנקייט מיט זיך אליין. נאר איינצלנע מאמענטן פון צייטווייליגער זעטיגונג, מיט קורצע רגעים פון הנאה, רייסן אים איבער.

אבער קוים האלט די הנאה אן אביסל לענגער, שווענקט זי זיך אויס. אויף איר פלאץ קומען שוואכקייט און שלעפקייט. מען פילט ווידער די ליידיגקייט און וויסטקייט פונעם גאנצן זיין. נייע זינלאזע באדערפענישן און ליידנשאפטן הייבן אן פלאגן די נשמה.

דער שאפענהויערישער וועלט-סך-הכל איז דעריבער אזא: אן אומענדליכער, ליידיגער, וויסטער חלל שטרעבט שטענדיג זיך אנצופילן. ווילאנג ער איז נישט אנגעפילט, ליידט ער אומדערטרעגליכן ווייטאג. ווערט ער פאר א ווייילע פארשטאפט מיט "עקזיסטענץ", שטעלט זיך באלד איין אן אומדערטרעגליכע מידקייט און שוואכקייט.

אין זיין צייט איז שאפענהויער'ס בליק אויפן מהות פונעם מענטשליכן שכל געווען שטארק רעוואלוציאנער. דאס זעלבע איז גילטיג פאר זיין בליק אויף שאפונג אין די אזוי גערופענע העכערע פעלדער פון מענטשליכער קולטור: רעליגיע, פילאזאפיע, מאראל און קונסט.

די דעמאלטיגע פילאזאפיע האט דווקא אין די שאפונגען געזען די אנטפלעקונג פונעם געטליכן תוך וואס הערשט אין דער וועלט, זיין געשטייגערטע און אויסגעלייטערטע שלימות.

פיכטע האט, צום ביישפיל, געלערנט אז דער געטליכער תוך פון דער וועלט איז קלוגע גערעכטיגקייט, א מאראלישע ארדענונג. ממילא איז די עטיק, דער מאראל, די העכסטע אנטפלעקונג פונעם געטליכן מהות. קונסט, רעליגיע און די טעארעטישע געדאנקען-וועלט זענען נאר מדרגות וואס פירן צום העכסטן שטאפל, צום אויפגעקלערטן מאראל.

זיין תלמיד שעלינג האט איבערגעביטן דעם סדר. פאר אים איז דער העכסטער שטאפל פון דער אלוועלטליכער אנטוויקלונג נישט דער מאראל, נאר די קונסט, די באשעפערישע שיינקייט. דער געטליכער מהות פון דער וועלט, די "סובסטאנץ", איז אין זיין תוך עסטעטיש, א שטרעבונג צו שיינקייט.

שעלינג'ס תלמיד, דער גרויסער העגעל, האט ארויסגעברענגט א גאנץ אנדערן סדר. די סובסטאנץ פון דער וועלט, די גאטהייט וואס לעבט און וועבט אין איר, איז נישט קיין עטישער ווילן און נישט קיין עסטעטיש געפיל. זי איז א לאגישער געדאנק, א גייסט. דעריבער איז די העכסטע געטליכע אנטפלעקונג די פילאזאפיע. איר העכסטער שטאפל איז, אין העגעל'ס אייגענער אנשויאונג, זיין געדאנקען-סיסטעם, אין וועלכן די גאטהייט האט זיך אנטפלעקט אין איר אבסאלוטער שלימות.

דער צד השוה פון די דריי גרויסע מעטאפיזיקער פונעם נײַנצנטן יארהונדערט איז געווען, אז זיי האבן געזען אין דער וועלט א פראדוקט פון אן אינערליכער געטליכער שאפונג. זי איז דורכגעזאפט מיט גערעכטיגקייט, שיינקייט און שכל. אין איר אינערסטן מהות איז זי איינס פון די דריי, אדער אלע דריי צוזאמען.

שאפענהויער האט נישט געקענט אויסשטיין אזעלכע רייד. "שארלאטאנען", "שווינדלער" און ענליכע נעמען האט ער געשלעודערט אויף די פילאזאפן. בפרט האט ער נישט געקענט דערטראגן העגעלן מיט זיין "וועלט-שכל".

פאר שאפענהויערן זענען די העכסטע קולטור-פעלדער נישט געווען די העכסטע אנטפלעקונגען פון דער גאטהייט אדער די פולסטע אויפבליאונג פונעם געטליכן מהות. ער האט אינגאנצן געלייקנט, אז אין דער וועלט הערשט א פארנינפטיג-געטליכער פרינציפ.

פאר אים זענען זיי דווקא געווען א שטרעבונג פונעם זינלאזן וועלט-ווילן אינעם מענטש צו באפרייט ווערן פון זיך אליין און פון דער אייגענער עקזיסטענץ, און דערמיט פון די יסורים וואס זענען פארבונדן מיטן ווילן צו זיין.

דער שכל, וואס האט אינעם מענטש דערגרייכט זיין העכסטע אנטוויקלונג, איז לכתחילה ארויסגעברענגט געווארן פונעם וועלט-ווילן נישט כדי זיך אליין צו דערקענען. ער איז געווען א געצייג אינעם קאמף פאר דער עקזיסטענץ, א דינער וואס פירט אויס די באפעלן פונעם בלינדן ווילן.

פאר דעם צוועק האט דער ווילן אויפגעבויט דורכן שכל א גאנצע וועלט פון פארשטעלונגען, אילוזיעס און דמיונות: אן אומענדליך פארשפרייטן וועלט-חלל און אן אומענדליכע צייט; מאטעריע וואס פילט אן דעם חלל; איינצלנע ערשיינונגען וואס ווירקן איינע אויף דער אנדערער; סיבות און ווירקונגען, צילן און מיטלען.

די גאנצע וועלט וואס מיר זען האט די פארשטעלונג אויסגעוועבט און געלייגט ווי א שלייער אויפן תוך פון דער וועלט. הינטער דעם שלייער איז, לויט דער שיטה, גארנישט אויסער דעם בלינדן ווילן צו זיין.

ערשט שפעטער האט דער שכל, וואס זוכט אומעטום סיבות און צילן, אנגעהויבן טראכטן וועגן זיך אליין. זיין אייגענע שאפונג איז אים נמאס געווארן. שוין אין דער אלטער אינדישער פילאזאפיע און אין דעם אידישן "קהלת" האט דער מענטשליכער שכל דערקענט די אייגענע נישטיגקייט און די נישטיגקייט פון דער גאנצער וועלט.

דעם זעלבן אמת האט די רעליגיע נאך פריער געשפירט מיטן געפיל, בפרט אין איר העכסטער געשטאלט. זי ברענגט ארויס דעם געדאנק פון "ביטול היש" און פון היילינקייט: זי הייבט זיך צום אידעאל פון איינצוימען דעם אייגענעם ווילן און זיך באפרייען פון אים.

אויך דער מאראל קען, לויט שאפענהויערן, נישט אנדערש דערקלערט ווערן ווי פון דעם פילאזאפישן שטאנדפונקט. ער איז געבויט אויפן געפיל פון רחמנות, פון מיטלייד מיטן אנדערן. ווען מיר זען יענעמס לײדן, דערמאנען מיר זיך אינעם אייגענעם לעבן, וואס איז אין זיין תוך אויך ליידן. מיר ווילן אים העלפן גרינגער מאכן די יסורים, ווייל מיר אליין ווילן באפרייט ווערן פון זיי.

אבער די אמת'ע גאולה און ישועה ברענגט דער מאראל, אין דער שיטה, ערשט ווען ער לערנט דעם מענטש זיך צו באהערשן און גובר צו זיין דעם ווילן צום לעבן דורך אסקעטיזם, דאס אפזאגן פון תאוות.

באזונדערס אינטערעסאנט זענען שאפענהויער'ס געדאנקען וועגן דער קונסט און איר באדייטונג פארן מענטשליכן לעבן און דעם וועלט-געשען. אויך דארט זעט ער א דאפלטן פראצעס: קודם א פארקערפערונג פונעם ווילן צו זיין; דערנאך, אויף די העכערע שטאפלען, די פארקערטע שטרעבונג צו אנטלויפן פון דעם זיין.

לפחות אנטלויפט מען פון דעם אייגענעם "איך" אין א וועלט פון שיינע פארמען, אידעען, פארבן און קלאנגען. זיי שלינגען איין דעם "איך" און ברענגען אביסל רו פאר דעם שטענדיג ברענענדיקן "גיהנום" פונעם וועלט-ווילן אין אונז.

אין דער פילאזאפיע פון מוזיק האט שאפענהויער געוויזן א באזונדערע פסיכאלאגישע טיפקייט. ער הייבט די מוזיק צו א מדרגה אויף וועלכער זי איז, לויטן מחבר, פריער נישט געשטאנען ביי קיין פילאזאף. פאר אים איז זי די שפראך פונעם ווילן צום לעבן, א דירעקטער אויסדרוק פונעם וועלטליכן תוך.

און אין דער זעלבער צייט גיט אונז די מוזיק אין אירע העכסטע פארמען א פארוויגונג פונעם לעבנס-ווילן, א באַרואיגונג פאר זיין ווייטאג.

ווי מען זעט, איז שאפענהויער'ס פילאזאפיע א משיח'ישע. אין איר צענטער שטייט דער געדאנק פון באפרייאונג און אויסלייזונג, פון א "משיח". אבער עס גייט נישט וועגן באפרייען א באשטימט פאלק פון גלות, ווי אין דער אלטער אידישער רעליגיע, און נישט וועגן באפרייען די נשמה פון זינד, ווי אין קריסטנטום.

שאפענהויער רעדט וועגן באפרייען די גאנצע וועלט. דער מחבר פארגלייכט עס מיט חסידות, וואס האט, לויט אים, אסאך בארירונגס-פונקטן מיט דער שאפענהויערישער פילאזאפיע. אבער אין חסידות רעדט מען וועגן אויסלייזן די וועלט פון די טומאה-נעצן און קליפות אין וועלכע זי איז אריינגעפאלן. שאפענהויער פארשטייט די וועלט-גאולה און וועלט-ישועה ווי א באפרייאונג פונעם וועלט-ווילן פון זיין אייגענער עקזיסטענץ, און דערמיט א סוף צו דער טראגי-קאמעדיע וואס רופט זיך "וועלט".

דאס איז אין די גרונט-שטריכן געווען דער אינהאלט פונעם בוך וואס איז צופעליג אריינגעפאלן אין ניטשע'ס הענט. זיין געמיט איז נאך געווען יונג און צארט, פול מיט פאעזיע און מוזיק. זיין אייגענע געדאנקען-קראפט האט קוים אנגעהויבן שפירן, אז אירע פליגל וואקסן.

מען דארף נישט זוכן אין זיינע לעבנס-גורלות א ספעציעלע דערקלערונג פארוואס זיין נשמה איז אריינגעכאפט געווארן אין דער פילאזאפיע פון יאוש און וועלט-פארלייקענונג. זיין יוגנט איז, ווי שוין באמערקט, געווען מער אידיליש ווי טראגיש. די אויסנאמען זענען געווען די קאפ-ווייטאגן און דער אינערליכער נשמה-טרויער וואס יעדן יונגנמאן באגלייט, בפרט אזא דיכטערישן, מוזיקאלישן און באגייסטערטן ווי ניטשע, וועמענס פאנטאזיע איז אפט באפליגלט געווארן מיט שטרעבונגען צו ראמאנטישער העלדישקייט.

דער געדאנקען-גאנג זעלבסט האט געגנוג אייגענעם צויבער און מאגנעטיזם צו דערקלערן זיין בארוישנדיקע ווירקונג אויף א געמיט וואס לעבט זיך ערנסט אריין אין אים. דער וועלט-צער רעדט פון אים אזוי בארעדנדיק, מיט אן ערנסטער קענטעניש פון וועלט און לעבן, אזוי דערהויבן איבערן טאג-טעגליכן געשמועס און געטומל פונעם המון.

ער ברענגט א שארפע קריטיק פון אלץ וואס מען האט ביז דעמאלט געהאלטן פאר אמת און הייליג, און שטעלט פארן איינצלנעם א הויכן ציל: אויסלייזן די גאנצע וועלט פון אירע זינלאזע יסורים! נעמען א פערזענליכן אנטייל אינעם פראצעס פון דער וועלט-אנטוויקלונג, אין וועלכן דער מענטש ווערט דורך זיין העכערער קולטור דער גואל און מושיע פון דער גאנצער וועלט!

וואגנער און דער קולט פונעם גאון

צו דער ווירקונג פון שאפענהויער'ס בוך דארף מען נאך צוגעבן די ווירקונג פון ריכארד וואגנער. מיט אים איז ניטשע געווארן פערזענליך באקאנט כמעט אין דער זעלבער צייט. זיין מוזיק האט ער שוין פיל פריער געלערנט צו שעצן און ליב האבן.

אויך וואגנער איז געווען א תלמיד פון שאפּענהויער. זיין רבי האט געלערנט, אז "די מוזיק בכלל איז א מעלאָדיע, פאר וועלכער די וועלט איז דער טעקסט". וואגנער האט אויף זיין אייגענער מוזיק געקוקט ווי אויף א מעלאָדיע, וואס איר טעקסט איז די שאפּענהויערישע וועלט-דערקלערונג.

צו דער מוזיקאַליש-פילאָזאָפישער מיסיע האט וואגנער באוואוסטזיניג געשטרעבט אין זיינע ריזיגע שאפונגען. דעריבער זענען די נעמען שאפּענהויער און וואגנער כמעט צוזאמענגעגאסן געווארן אין איין קלאנג און באגריף פאר יעדן וואס האט זיך צוגעהערט צו דער נייער שטרעמונג אין מוזיק און פילאָזאָפיע.

מען האט אויף זיי געקוקט ווי אויף די נייע, לעצטע נביאים, ווי אויף די גואלים און מושיעים פון דער טאג-טעגליכער עקזיסטענץ. מיט די זעלבע באגייסטערטע און באוואונדערנדיקע בליקן האט אויך ניטשע אויף זיי געקוקט.

אבער עס איז מערקווירדיג: אינעם כאר פון שטימען פון שאפּענהויער'ס פילאָזאָפיע האט ניטשע נישט אזוי ארויסגעהערט די טיפע, טרויעריג-ברומענדיקע באס-טענער, וואס קלאגן אויפן גורל פון מענטש און וועלט. ער האט מער געהערט די העלערע, קלינגענדיקע, העכערע טענער. זיי רופן צום קאמף קעגן די אלטע אנשויאונגען און אידעאלן, און ווייזן דעם וועג צו דער גאולה.

אין שאפּענהויער'ס יאוש-פילאָזאָפיע האבן פארן יונגן ניטשע געברענט אסאך פרייד-פייערן. עס איז געווען א פרייליכע שריפה וואס האט, אין בילדליכן זין, אונטערגעצונדן די גאנצע אלטע קולטור. אלע זיילן פון דער איבערנאטירליכער רעליגיע פאלן צוזאמען. דאס אלטע בילד פונעם אלגוט, אלגערעכטן און אלקלוגן גאט פאלט אינעם פייער. א שטראם פון לאדערנדיקע פונקען הייבט זיך הויך אין דעם נאכט-הימל.

אין דער גלות צעקריכט און צעגייט דער אלטער מאראל, מיט זיינע הייליגע באפעלן און זיינע איינצוימנדיקע "מעג" און "טאר נישט". די גאנצע אלטע מעטאפיזיק, וואס האט געוואלט פארשיינערן די וועלטליכע עקזיסטענץ און פארערדן דעם מענטש די ציין, ווערט פארצערט. די שטויביגע טאג-טעגליכקייט, מיט דעם המון וואס האט זיך געוואלגערט אין איר און געזוכט צו מאכן פון שטויב א מאנטל פאר זיין נאקעטקייט, ווערט אויסגעברענט. דער בילדליכער אויסדרוק געהערט צום מחבר'ס באשרייבונג פון ניטשע'ס גייסטיגן אויפברויז, נישט צו א רוף צו גשמיות'דיגער צעשטערונג.

"די לוסט צו צעשטערן איז אויך א שאפנדיקע לוסט", האט דער אנארכיסט באקונין געזאגט. [רעדאקציע-פאררירכטונג: דער מקור שרייבט עס צו די 1830ער יארן; דער באקאנטער זאץ איז פון באקונין'ס עסיי "די רעאקציע אין דייטשלאנד", 1842.]

פאר ניטשע האט זיך דער לעבן-פינסטערער אומעט פונעם שאפּענהויערישן פעסימיזם, אן זיין אייגענעם באמערקן, פארוואנדלט אין א צעשטערנדיקן לעבנס-חשק. דער "הבל הבלים"-טאן איז פאר אים אינגאנצן פארשטומט געווארן. עס איז נישט קיין "גארנישט שבגארנישט" צו צעשאקלען אלע יסודות פון א מענטשליכער קולטור און איר שטעלן אויף א גאנץ נייעם פונדאמענט!

צום צעשטערנדיקן חשק איז צוגעקומען דער ריין שאפנדיקער לעבנס-חשק: אויסארבעטן דעם נייעם פונדאמענט און אים אריינברענגען אין לעבן.

פארגעסן מיר נישט: ניטשע איז פון נאטור נישט נאר א דיכטער, מוזיקער און דענקער, וואס לעבט און פילט דורך זיינע געדאנקען און הייבט זיי צו דער מדרגה פון א ליידנשאפטליכן עקסטאז. ער איז אויך א רעפארמאטאר און, ווי משונה עס זאל נישט קלינגען ווען מען רעדט וועגן אים, א שטרענגער מאראליסט.

ער פאדערט מיט א הארב ווארט: ווארפט אוועק אלע אייערע אלטע עבודה-זרה'ס! אזוי זאלט איר לעבן! צו דעם זאלט איר שטרעבן! דאס זאלן זיין אייערע לעבנס-צילן!

דאס איז דער קאנטישער "קאטעגארישער אימפעראטיוו", דער אייביגער "דו זאלסט!", וואס האט שטענדיג געלעבט אין ניטשע. ער האט א גאנץ לעבן קעגן אים געקעמפט, אבער דער באפעל האט אים שטענדיג איבערגעשטיגן.

אין דער שאפענהויערישער פילאזאפיע זעלבסט, אין דער שיטה וואס זאגט פרינציפיעל אפ יעדע סארט לעבנס-באשטעטיגונג און זעט אן אידעאל אין אפשטילן דעם ווילן צום לעבן, געפינט ניטשע א קוואל פון שאפנדיקן לעבנס-חשק.

[רעדאקציע-באמערקונג: דער מקור פארבינדט דא דעם אסקעטישן אידעאל מיט א טויט דורך זעלבסט-פארנאכלעסיגונג. די שעדליכע פראקטישע באשרייבונג איז נישט איבערגעגעבן געווארן. דער פילאזאפישער אונטערשייד, צווישן שאפענהויער'ס אפזאגונג פונעם ווילן און ניטשע'ס שאפנדיקער לעבנס-באשטעטיגונג, איז פרעזערווירט געווארן.]

פאר א צייט בלייבט ניטשע'ס הויפט-ציל פונעם פארנינפטיגן לעבן דער זעלבער ווי ביי שאפענהויער: גובר זיין דעם בלינדן ווילן צו עקזיסטירן אין זיך, זיך ארויסרייסן פון די דמיונות און אילוזיעס מיט וועלכע דער ווילן שפינט ארום זיין בלינדן לעבנס-אימפולס. דער עיקר דארף מען זיך באפרייען פון דער אילוזיע, אז גליק איז מעגליך אויף דער וועלט.

אין א בריוו צו א פריינד פון יענער צייט קריטיקירט ער די סאציאליסטישע באוועגונג, וואס האט זיך פארשפרייט דורך דער אגיטאציע פון פערדינאנד לאסאל. ער ווייזט אן אויף דעם, לויט אים, פרינציפיעלן גרונט-טעות פון לאסאל און פונעם גאנצן סאציאליזם: דעם גלויבן אין דער מעגליכקייט פון גליק.

[רעדאקציע-פארריכטונג: דער מקור גיט לאסאל'ס טויט-יאר אלס 1863. עס איז פארריכט געווארן אויף 1864. די באוועגונג וואס ער האט געגרינדעט איז טעטיג געווארן אין 1863.]

צוזאמען מיט שאפענהויער שטרעבט ניטשע צו דער גאולה פונעם בלינדן וועלט-ווילן. אבער דווקא דא הייבט ער אן זיך אפצוטיילן פון זיין רבי. די גאולה דארף נישט באשטיין אין א ראדיקאלער אפזאגונג פון יעדן זיין. זי דארף אנגעשטרעבט ווערן אויפן וועג אויף וועלכן די בעסטע מענטשן, די העלדישע עקסעמפלארן פון דער מענטשהייט, האבן זי ביז איצט געזוכט: שאפן העכערע מענטשליכע ווערטן, אין וועלכע דער איינצלנער שטעלט זיך העכער פונעם וועלט-ווילן און זיינע טאג-טעגליכע, זינלאזע שטרעבונגען.

לויט דעם בליק איז דער וועג פארשפארט פארן המון, פאר דער מאסע וואס וועט שטענדיג שטיין אונטערן דרוק פונעם וועלט-ווילן און זיינע אינטערעסן. אבער דעם זין פונעם מענטשליכן לעבן דארף מען בכלל נישט זוכן אין די מאסן אדער אין א לעבן פאר די מאסן.

אין אזא טעות זענען, האלט ניטשע, אריינגעפאלן אלע דעמאקראטישע שטרעבונגען פון דער מענטשהייט, פון קריסטנטום ביז סאציאליזם. דער גלויבן אין די מאסן און דער איבערגעשפאנטער אינטערעס צו זייער גורל זענען פאר אים דער זעלבער גרונט-טעות ווי דער גלויבן אין דער מעגליכקייט פון גליק.

אבער אויסער די מאסן, מיט זייער טאג-טעגליכן יאגן נאך דער אילוזיע פון גליק, ברענגט די מענטשהייט ארויס אן אנדער ערשיינונג: דעם גאון, דעם באשעפער פון נייע גייסטיגע וועלטן; דעם העלד וואס ווערט געטריבן צו זיינע מעשים נישט דורכן בלינדן ווילן צו גליק, נאר דורך א באוואוסטזיניגער שטרעבונג צו גרויסקייט און שיינקייט.

ווי וויסט און נישטיג די וועלט זאל נישט זיין, און לויט דעם בליק איז דער גרעסטער טייל פון איר טאקע וויסט און נישטיג, פארשיינערט דער גאון איר. ער גיט איר א זין און א ציל. אין דער שפראך פון חסידות וואלט ניטשע געקענט זאגן: דער גאון איז דער תיקון פונעם וועלט-ווילן.

ווען ניטשע טראכט דעמאלט וועגן דעם גאון, שטייען פאר זיינע אויגן די געשטאלטן פון שאפענהויער און וואגנער. וועלכע וועלטן האבן זיי געשאפן! וועלכע וואונדער פון גייסט און געפיל האבן זיי אנטפלעקט!

די גאולה פונעם בלינדן וועלט-ווילן קען, פאר ניטשע אין יענער צייט, געפונען ווערן נאר אין די וועלטן וואס דער גאון שאפט. ער, נישט דער מענטש בכלל, איז די קרוין פונעם באשאף. פאר אים און צוליב אים איז כדאי צו לעבן אויף דער וועלט.

מיט דעם קולט פונעם העלד און פונעם גאון, מיט דעם רוף צו לעבן אין זיינע וועלטן און צוליב אים, פארלאזט ניטשע די גרענעצן פון שאפענהויער'ס פילאזאפיע און שטעלט זיך אויף די אייגענע פיס.

ער הייבט אן דורכברעכן זיין אייגענעם וועג אינעם פילאזאפישן געדאנק. דער וועג גייט אין דער ריכטונג אין וועלכער עס זענען פאר אים געגאנגען אנדערע פארלייקענער פון דער מאסע און פארהייליגער פונעם "העלד": ברונא באוער, קארלייל און עמערסאן.

ניטשע'ס פילאזאפישע אנשויאונגען האבן אין פארשידענע צייטן אנגענומען פארשידענע געשטאלטן. אבער דער גלויבן און די ליידנשאפטליכע בענקשאפט צום העכערן סארט מענטש, דעם באשעפער פון נייע גייסטיגע וועלטן וואס יאגט זיך נישט נאך גליק, זענען געבליבן די צענטראלע זון.

ארום דער זון האבן זיך געדרייט אלע זיינע געדאנקען. צום סוף האט דער גלויבן זיך פארוואנדלט אין דער לערע און דער פרעדיגונג פונעם "איבערמענטש".

ב. ראַדיקאַלער פּאָזיטיוויזם און סקעפּטיציזם

לעבן, נאַטור און אייגענונג

וואָס מער הויפּט-געוויכט ניטשע האָט געלייגט אויף די פרייד פון לעבן צוליב דעם גאון און אין דעם גאון'ס וועלטן, אַלץ מער האָט ער זיך דערווייטערט פון שאָפּענהויער, פונעם פּעסימיסטישן לעבנס-בליק און פון דער מעטאַפיזישער אויסטייטשונג פון דער נאַטור בכלל.

די קריטיק פון רעליגיע און גלויבן אין גאָט, דער עיקר פונעם הערשנדיקן קריסטנטום מיט זיין ליבע צו די אָרעמע מאַסן און רחמנות אויף די ליידנדיקע אינעם נאָמען פון "גליק", האָט ניטשע אַריינגעפירט אין דער וועלט פונעם מאָדערנעם ראַדיקאַלן געדאַנק.

ער האָט נישט פאַרלוירן זיין זעלבשטענדיגקייט. אָבער ער האָט זיך געפילט איינס מיט די גייסטיגע שטרעמונגען, אין וועלכע דער ראַדיקאַליזם האָט מיט די מיטלען פון דער וויסנשאַפט, בפרט נאַטור-וויסנשאַפט, אָנגעהויבן אונטערצושוואַנקען די פונדאַמענטן פון דער אַלטער גייסטיגער וועלט.

עס הייבט זיך אָן אַ צווייטער פּעריאָד אין ניטשע'ס לעבן און שאַפונג. דער פּעריאָד האָט זיך אויסגעפּאַרעמט און אָנגעהאַלטן ביזן סוף פון די 1870ער און אָנהויב פון די 1880ער יאָרן, ביז דער צייט פון זיין אייגענער פילאָזאָפישער וועלט-אָנשויאונג, דעם "זאַראַטוסטראַ"-פּעריאָד.

די שאָפּענהויערישע מעטאַפיזיק ווערט ביי אים צוריקגעשטויסן דורכן מאָדערנעם פּאָזיטיוויזם. דער טראַכט נישט וועגן דעם באַהאַלטענעם תוך פון דער וועלט, נאָר וועגן אירע ערשיינונגען, ווי זיי ווייזן זיך פאַר אונזערע חושים און אונזער דערפאַרונג.

אָבער אויך דאָ גייט ער אַ ביסל ווייטער ווי די ריכטונג צו וועלכער ער שליסט זיך אָן. דער פּאָזיטיוויזם פון קאָמט און ספּענסער לאָזט צו די עקזיסטענץ פון וועלט-יסודות וואָס דער שכל קען נישט משיג זיין. ער זאָגט זיך נאָר אָפּ זיך מיט זיי צו רעכענען, ווייל דאָס וואָלט ממילא געווען אַן אומזיסטע מי.

אַזוי בלייבט נאָך, אויף אַ דאָגמאַטישן אופן, אַ שטיקל "יענע וועלט" וואָס שטייט הינטער דער וועלט, אַפילו מיר ווייסן זיכער אַז מיר קענען נישט אַריינדרינגען אין איר.

ניטשע איז שטאַרק מסופק צי עס איז בכלל דאָ אַן אַנדער מין זיין ווי דאָס וואָס מיר קענען דורך די חושים און דורך דער וויסנשאַפטליכער דערפאַרונג. זיין פּאָזיטיוויזם איז געבויט אויף אַ סקעפּטישן פונדאַמענט. ער צווייפלט אין יעדער מעטאַפיזיק וואָס וויל אונז דערציילן וועגן דעם באַהאַלטענעם תוך פון דער וועלט. ער וויל אַפילו נישט זיכער אָננעמען, אַז אַזעלכע באַהאַלטענע יסודות עקזיסטירן.

דעריבער פילט ער זיך נאָך זיכערער אין דער וועלט פון דערפאַרונג און וויסנשאַפט. דאָ ווערט ער אַ באַגייסטערטער אָנהענגער פונעם דאַרוויניסטישן אַנטוויקלונגס-געדאַנק, כאָטש ער איז נישט מסכים מיט יעדן פּרט אין וואָס די דאַרוויניסטן גלויבן. דאָס איז דער

מחבר'ס אויסטייטשונג פון דעם פעריאד; ניטשע'ס באציאונג צו דארוויניזם איז נישט קיין פשוטע צושטימונג צו אלע זיינע טענות.

זיין קינסטלעריש-דיכטעריש געמיט זוכט אויך דא, ווי אומעטום, איבערצוזעצן די געדאנקען אין געפילן און צו שטייגערן די געפילן ביז דער העכסטער ליידנשאפט. דער דארוויניזם ווייזט אים די אומגעהויערע מאכט פונעם לעבן אין דער פלאנצן- און חיות-וועלט, און די אומצאליגע לעבנס-פארמען וואס שפרינגען ארויס אינעם פראצעס פון ביאלאגישער אנטוויקלונג. ניטשע ווערט באווישט פון דער נישט איינצוצוימענדער וועלט-מאכט וואס רופט זיך לעבן.

די אויסדרוקן פון לעבנס-קראפט אין דער נאטור, מיט איר עקשנ'דיגן און אכזריות'דיגן קאמף פארן לעבן, זענען פאר אים אזוי געוואלדיג, גרויס און שיין, אז ער קוקט איצט אויף דער שאפענהויערישער גאולה פונעם וועלט-ווילן ווי אויף א קינדערישע נארישקייט. אנטלויפן פונעם לעבן אין אויסגעטראכטע מענטשליכע וועלטן זעט אים אויס איבעריג.

ניטשע לעבט דא דורך א מין רוסאישן "צוריק צו דער נאטור". וואס קען זיין שענער און פרייליכער ווי די רוישנדיקע קוואלן פון לעבן וואס שיסן ארויס פון אלע זייטן אין דער נאטור? וואס קען זיין רייכער ווי די פילפארביגע פארמען וואס דער קאמף פארן לעבן ברענגט ארויס?

אנשטאט דער שאפענהויערישער גאולה-מיסטיק ווערט ביי ניטשע געבוירן א נייער אידעאלער פרינציפ. מיט אים מעסט ער די עקזיסטירנדיקע קולטור, און דורך אים וויל ער ארויסברענגען דאס העכסטע גוט פארן מענטש אויף דער וועלט. דעם פרינציפ קען מען אנרופן: "לעבן אין א פרייליכן קאמף פארן לעבן".

פריער האט ער געזען אין די העכערע גייסטיגע וועלטן א מקלט, וואו דער מענטש אנטלויפט און באפרייט זיך פונעם בלינדן ווילן צום לעבן. איצט זעט ער אין זיי נישט מער ווי א פארקרימונג פון דער נאטור און פון איר פרייער שאפונג, וואס לייגט נישט ארויף קיין צוים אויפן יחיד.

אין דער נאטור זעט ער איצט אן אנגעשטרענגטן, פרייען קאמף פון לעבעדיגע באשעפענישן פאר א פול לעבן מיט אלע חושים און איברים. זיי ווערן נישט איינגעצוימט דורך געזעצן, מנהגים אדער "מאראלישע" פארשריפטן.

דער עגאיזם, דער אייגננוץ, איז לויט דעם בליק דער טרייב-כוח פון יעדן נאטירליכן געשען. אין דער לעצטער שורה איז ער אויך דער וועלט-פרינציפ וואס ברענגט ארויס די העכסטע פארמען פון ביאלאגישער אנטוויקלונג.

דער מאראל, בפרט דער קריסטליכער וואס בויט זיינע אידעאלן אויף "ואהבת", אויף ליבע צו אנדערע מענטשן, איז דעריבער פאר ניטשע אין דעם פעריאד אן אפזאגונג פון די נאטירליכע וועלט-יסודות, א "פארברעכן קעגן דער נאטור".

די אפזאגונג שטאמט, לויט אים, נישט פון א העכערער דערקענונג פונעם וועלט-ווילן, נאר פונקט פארקערט: פון אן אפגעשוואכטן ווילן, פון אן אויסגעברענטן לעבן וואס האלט ביים אויסגיין. דעריבער דארף, האלט ער, געפירט ווערן א שטארקער קאמף קעגן קריסטנטום און "מענטשן-ליבע" אינעם נאמען פונעם עגאיזם. נאר ער איז בארעכטיגט צו פארנעמען דעם טראן וואס קריסטנטום האט זיך צוגענומען, ווייל ער איז דער אויסדרוק פונעם לעבנס-דראנג וואו עס גלימט נאך א פונק פון לעבן.

די ווידער-אנערקענונג פונעם עגאיזם, וואס אלע מאראלישע סיסטעמען האבן געהאלטן פאר דער גרונט פון אלעם שלעכטן, ברענגט ניטשע צו א דענקער וואס איז דעמאלט כמעט אזוי גרונטליך פארגעסן געווארן ווי שאפענהויער פריער.

דאס איז יאהאן קאספאר שמידט. אונטערן פסעוודאנים מאקס שטירנער האט ער אין 1844 פארעפנטליכט זיין שפעטער ווידער בארימט געווארענעם בוך, "דער איינציגער און זיין אייגנטום".

מיט דרייסיג יאר פאר ניטשע האט שטירנער שוין געשאסן זיינע פיילן קעגן אלע אידעאלן פון מענטשן-ליבע. ער האט באקעמפט סיי די רעליגיעזע, סיי די ריין אפיקורסישע און אטעאיסטישע אידעאלן, ווי די וואס לודוויג פייערבאך און דער דעמאלט הערשנדיקער פאר-מארקסיסטישער סאציאליזם האבן געפרעדיגט.

שטירנער האט אויך צום ערשטן מאל ערנסט אויסגעשפרייט די פאן פונעם עגאיזם אלס דער איינציגער פרינציפ וואס דארף באהערשן אלע מענטשליכע מעשים. אין די אידעאלן פון דער מענטשהייט און אין דער מסירת נפש פאר זיי, פון רעליגיעזע ביז מאראלישע און סאציאליסטישע, האט ער געזען נאר "רוחות" און "קינדערייען". דאס הייסט פארבלענדונגען פונעם מענטשליכן שכל, וואס איז נאך נישט דערוואקסן צו א קלארן איינזען אינעם אמת'ן מהות פון דער זאך.

די אלע רוחות און קינדערייען, אין וועמענס נאמען מען וויל לייגן קייטן אויפן פרייען מענטש, מוזן, לויט שטירנער, אפגעשאפט ווערן. דער מענטשליכער עגאיזם זאל זיך קענען אומגעשטערט אויסלעבן.

ניטשע שטימט איבעראיין מיט שטירנער'ס גרונט-געדאנקען אין דעם פרט. ער ענדערט און פארטיפט זיי אבער אין אסאך פונקטן. דער פארגלייך מיינט דא א געדאנקען-קרבה; ער איז נישט קיין באווייז אז ניטשע האט דירעקט גענומען זיין לערע פון שטירנער.

שטירנער האט נישט גענוג טיף ארייגעבליקט אינעם פראצעס וואס האט ביי דער מענטשהייט ארויסגערופן די "רוחות" און "קינדערייען". אלץ וואס ער קען אונז דערציילן וועגן זיי שעפט זיך אויס אין דער מאגערער באמערקונג, אז זיי זענען א פראדוקט פון טעות'ן אין פשט, גרייזן פונעם מענטשליכן שכל.

מיט זיין שארפן אנאליז און גלאנצנדיקער בארעדנקייט ווייזט שטירנער, ווי דער אויסגעוואקסענער, באפרייטער שכל שאקלט אראפ דעם כשוף פון אלע אלטע רוחות אין פילאזאפיע, פאליטיק און מאראל. ער רייסט זיך ארויס פון די פארפלאנטערטע נעצן אין וועלכע ער איז ביז דעמאלט געווען א געפאנגענער.

ניטשע קען זיך נישט באגנוגענען מיט אזא ריין ראציאנאליסטישן אופן צו דערקלערן און באקעמפן זיין הויפט-קעגנער, דעם מאראלישן אלטרואיזם. ער וויל אריינקלערן אין די טיפערע פסיכאלאגישע מאמענטן וואס האבן געשאפן די רוחות און זייער צויבער איבער דער נשמה.

דערביי ווייזט ער אן אויסערגעוועגליכן פארשטאנד פאר דער מענטשליכער נאטור, בפרט פאר די באהאלטענע, האלב-אומבאוואוסטזיניגע פסיכאלאגישע פראצעסן. דורך זיי רעדט דער מענטש זיך אליין איין צו גלויבן אין עפעס וואס גייט, אויפן ערשטן בליק, קעגן זיינע אייגענע אינטערעסן און זיין אייגענער נאטור.

אזוי איז ניטשע געווארן דער פסיכאלאגישער דערקלערער פונעם גייסטיגן שאפונגס-פראצעס אין רעליגיע, מאראל און פילאזאפיע. ער האט צוזאמענגעזאמלט רייכע מאטעריאלן און באפעסטיגט וויכטיגע שטאנדפונקטן, וואס זענען אריין אינעם מאדערנעם וועלט-בליק.

קודם האט ער געוויזן, אז הינטער דעם פשוטן פשט פון די געדאנקען וואס מען פרעדיגט אין די העכערע קולטור-וועלטן, שטעקן באהאלטענע, נישט אויסגעזאגטע הינטער-געדאנקען. זיי זענען דער אמת'ער פירוש אויפן טעקסט.

אין די קלארע געדאנקען טרעטן פאר אונז ארויס גייסטיגע בנינים וואס האבן, לכאורה, זייער ציל און זין אין זיך אליין. זיי זענען געשטעלט אויף ריינע, קלארע לאגישע ארגומענטן וואס שטיצן איינע די אנדערע. אלעס איז געבויט אויף א דערפארונג פון דער ווירקליכקייט אדער אויף א געדאנק וואס איז אין זיך קלאר און ריכטיג. עס זעען אויס ווי אידעאלע וועלטן פון ריינעם שכל אדער ריינעם יושר, אן קיין ברעקל אייגננוץ.

אבער אז מען טראכט טיפער אריין אין דער צייט וואס האט זיי ארויסגעברענגט און אין די מענטשן וואס האבן זיי געשאפן, אנטפלעקן זיך טונקעלע אינסטינקטן, עגאיסטישע אינטערעסן און ברעננדיקע לעבנס-פארלאנגען. זיי ווירקן האלב אדער אינגאנצן אומבאוואוסטזיניג און דיקטירן די כלומרשט אידעאליסטישע, אן-פניות'דיגע וועלטן פון ריינעם שכל און יושר.

יענע "רוחות", ווי שטירנער רופט זיי, וואס האבן פארטונקלט די מענטשליכע מוחות און זיי אפגעשטויסן פונעם נאטירליכן עגאיזם, זענען אליין א פראדוקט פונעם עגאיזם און דעם ברעננדיקן לעבנס-דארשט, לערנט ניטשע. דער דארשט איז פארשידן ביי פארשידענע מענטשן לויט זייערע לעבנס-אומשטענדן און, אין זיין היסטארישער פארמולירונג, זייער אפשטאמונג.

די געשיכטע פון מאראל

פארן "ניטשעאניזם" איז באזונדערס וויכטיג געווען זיין פסיכאלאגישע קריטיק פון די אידעאלן און פרינציפן וואס הערשן אינעם מאראל. זיי באשטימען ווי מען שאצט אפ די לעבנס-ערשיינונגען, בפרט מענטשליכע, לויטן מאסשטאב פון "גוט" און "בייז", "טוב" און "רע".

צוזאמען מיט בענטהאם, מיל און אנדערע פאזיטיוויסטן און עמפיריקער לייקנט ניטשע, אז אונזערע מאראלישע באגריפן קענען שטאמען פון אן איבערוועלטליכן גאט, וועמענס עקזיסטענץ ער לייקנט, אדער פון א מעטאפיזישער סובסטאנץ וואס בלאזט אריין איידעלע געפילן אין אונזער נשמה.

דער ווארצל פון אונזערע מאראלישע געפילן און באגריפן איז, לויט דער דאזיגער דערקלערונג, דער עגאיסטישער נוץ. ביז דעם רעזולטאט גייט ניטשע צוזאמען מיט די אוטיליטאריסטן. אבער דא טיילן זיך זייערע וועגן. ניטשע אנטוויקלט זיינע אייגענע "אפיקורסישע", "אנטי-מאראלישע" געדאנקען, וואס וואלטן אפגעשראקן יעדן ערליכן, גוט-מיינענדיקן פאזיטיוויסט.

דער מחבר שרייבט, אז אן קיין קענטעניש פון קארל מארקס און זיין קלאסן-קאמף-טעאריע אנטפלעקט ניטשע אין דער געשיכטע פון מאראל די ווירקונג פון א טיפן קלאסן-קאמף. אין דעם מענטשליכן מאראל שפילט זיך אפּ א קאמף צווישן צוויי וועלט-אנשויאונגען: די אנשויאונגען און ווערט-שאצונגען פון די פרייע, שטאלצע "הארן", און די פון די אונטערגעיאכטע "קנעכט".

הארן-מאראל און קנעכט-מאראל שליסן אויס איינער דעם אנדערן. וואס ווערט אין איין סיסטעם פארערכנט פאר גוט, איידל און חשוב, ווערט אין דער אנדערער פארערכנט פאר בייז, געמיין און שפל.

אין אנהויב איז דער מאראל, לויט דער דאזיגער געניאלאגיע, געווען נאר א הארן-מאראל. "איידל" האט געהייסן וואס פאסט פאר אן איידל-געבוירענעם, א מיטגליד פונעם הערשנדיקן אדלשטאנד. "געמיין" האט באדייט וואס פאסט פארן פשוטן המון. דאס דייטשע ווארט "שלעכט" האט פריער געהאט דעם טייטש פון "שליכט", פשוט.

"גוט" און "שלעכט" האבן אין אנהויב באצייכנט דעם געזעלשאפטליכן ראנג און יחוס. גוט איז געווען וואס פאסט פאר די הערשנדיקע און פירט צו הערשאפט; שלעכט איז געווען וואס פאסט פארן פשוטן, באהערשטן המון און איז פארבונדן מיט הכנעה און קנעכטשאפט.

ערשט די קלאסן-איינטיילונג און די אפשאצונג פון מעלות און חסרונות לויט יחוס, לויט דער אפשטאמונג פון הויך אדער נידריג געשטעלטע מענטשן אויף דער געזעלשאפטליכער לייטער, האט לויט ניטשע ארויסגעבערענגט די מאראלישע ווערט-שאצונג. מען האט אנגעהויבן איינטיילן אין מידות טובות און חסרונות לויט א ריין מאראלישן "הויך" און "נידריג".

מאראליש הויך, לויבנסווערט און חשוב זענען געווען די מעלות וואס האבן באצירט דעם הערשנדיקן שטאנד: פיזישע גבורה, העלדישקייט, אומדערשראקנקייט אין קריג, רייכטום, מאכט און געוואלד איבער די מאסן. קיין פונק פון רחמנות, ליבע צום שכן, יושר אדער רעספעקט פאר יענעמס רעכט איז, לויט דעם בילד, נישט געווען אין די ערשטע אידעאלן פון "גוט". דאס וואלט זיך נישט געלוינט פאר די לעבנס-אינטערעסן פון די הערשנדיקע.

ווי אזוי האט זיך דער גאנצער מאראלישער וועלט-בליק דערנאך איבערגעביטן? ווי אזוי איז דאס וואס איז געווען "גוט" פאר די הערשנדיקע, פארשריגן געווארן אינעם עפנטליכן באוואוסטזיין אלס א חסרון, א געמיינהייט פאר וועלכער יעדער דארף זיך שעמען?

דאס איז געקומען דערפון, אז אינעם עפנטליכן באוואוסטזיין האט די מאראל פון די קנעכט, פונעם המון און פון די שוואכע, געוואונען די אויבערהאנט.

דער אונטערגעיאכטער המון, וואס האט געליטן פונעם הערשנדיקן קלאס, האט פארשטייט זיך געהאט אנדערע באגריפן וועגן גוט און שלעכט. ער האט געליטן און געוואלט, אז מען זאל מיטליידן מיט אים און רחמנות האבן אויף אים. דעריבער איז רחמנות געווארן פאר אים א הויכע, לויבנסווערטע מידה.

ער האט נישט געהאט די קראפט און דעם מוט זיך צו שטעלן אין אן אפענעם קאמף קעגן זיינע באדריקער. דעריבער האט ער אנגעהויבן פילן, אז אונטערדריקן א מענטש איז אן עולה, און אז יושר פאדערט אלע זאלן זיין גלייך. אזוי האט ער, לויט ניטשע'ס דערקלערונג, ארויסגעבערענגט דעם געדאנק אז אלע מענטשן זענען פון געבורט גלייך.

ווייל ער האט געמוזט ליידן פונעם שטארקערן, האט ער זיך געטרייסט מיט דער מאראלישער גלויבונג, אז אין תוך איז ער א חשוב'ערער מענטש ווי דער שלעכטער געוואלד-מענטש און באדריקער. אומרעכט ליידן איז, אין זיין אנשויאונג, א העכערע און מאראליש שענערע מדרגה ווי אומרעכט טאן.

ווען דער געבראכענער, שוואכער המון האט איינגעזען, אז אויף דער וועלט האט ער נישט קיין האפנונג אויף באפרייאונג, האט ער געבויט זיין האפנונג אויפן גלויבן אין יענער וועלט. דארט ווארט א גערעכטער משפט פאר צדיקים און רשעים, און א גערעכטער גאט וואס האט ליב די ארעמע, קראנקע, ליידנדיקע, געבראכענע און אונטערטעניגע. ער וועט זיי באלוינען פאר זייער ליידן און באשטראפן די רשעים מיט גיהנום.

אזוי איז, לויט דער טעאריע, אויסגעוואקסן דער "קנעכט-מאראל": מענטשן-ליבע, יושר און רחמנות, צוזאמען מיט א הויכער אפשאצונג פון ליידן און אסקעטישער זעלבסט-באגרעניצונג. דער מאראל האט געגעבן דעם המון די פסיכאלאגישע מעגליכקייט צו לעבן אויף דער וועלט און געדולדיג איבערצוטראגן זיינע יסורים.

דער רעליגיעזער גלויבן, וואס האט זיך געשטיצט אויפן המון און געדארפט רעכענען זיך מיט זיינע געדאנקען און האפנונגען, האט דעם מאראל אויפגעהויבן צו דער מדרגה פונעם הערשנדיקן מאראל. אויך דער שטאלצער, פרייער הערשער האט געדארפט בייגן זיין קאפ פאר אים. אויב נישט אין זיין ווירקליכן לעבן, כאטש אין די טיפענישן פונעם געוויסן, וואס ניטשע באשרייבט ווי פארקרענקלט דורכן בליק פונעם ליידנדיקן און שוואכן מענטש.

[רעדאקציע-באמערקונג: "הארן" און "קנעכט" זענען דא די נעמען פון ניטשע'ס פילאזאפישע קאטעגאריעס. די באשרייבונג איז נישט א באשטעטיגטער איינציגער חשבון פון דער געשיכטע פון רעליגיע אדער מאראל, און נישט א רעדאקציע-אורטייל אז רחמנות, גלייכקייט אדער הילף פאר שוואכע זענען שלעכט. דער מחבר'ס דערקלערונג און קריטיק בלייבן איבערגעגעבן.]

ניטשע'ס פסיכאלאגישער אנאליז, וואס דערקלערט די פארשידנקייט פון מאראלישע באגריפן דורך די פארשידנקייט פון דער לעבנס-לאגע און קלאסן-לאגע פון זייערע באשעפער, קלינגט פארן מחבר שטארק מארקסיסטיש.

ער זעט אויך א מארקסיסטישן קלאנג אין ניטשע'ס איבערצייגונג, אז דער מאראל, דאס איינטיילן פון מעשים, שטרעבונגען און אייגנשאפטן אין טוב און רע, האט צוליב אזא אפשטאם נישט קיין זעלבשטענדיגן ממשות. אין ניטשע'ס ראדיקאלן בליק איז ער א שעדליכע אויסטראכטעכץ פון וועלכער א בר-דעת דארף זיך באפרייען. דער פארגלייך מיט מארקסיזם איז דער מחבר'ס; עס מיינט נישט אז יעדע מארקסיסטישע לערע נעמט אן דעם זעלבן אורטייל איבער מאראל.

פונדעסטוועגן איז ניטשע אויך אין זיין "קלאסן-טעאריע" ווייט פונעם מארקסיזם. פאר אים איז די איינטיילונג אין הערשער און באהערשטע נישט א פראדוקט פון ריין עקאנאמישע פראצעסן. דער מחבר קריטיקירט, אז ניטשע האט בכלל נישט געהאט א חוש פאר עקאנאמישע פראגן. אין דעם פרט איז ער נישט ארויס פון דער טיפער אומוויסנהייט וואס האט, לויטן מחבר, געהערשט ביים געוועגליכן געבילדעטן בירגער פון זיין צייט.

אנשטאט עקאנאמישע פראצעסן מיט זייער קלאסן-קאמף זענען פאר אים אין פארגרונט געשטאנען צוזאמענשטויסן פון פעלקער און דאס וואס ער באשרייבט מיט דער היסטארישער שפראך פון "ראסן-קאמף". א שטארקערע, אין זיין טערמינאלאגיע "העכערע", גרופע באזיגט א שוואכערע, "נידריגערע", און ווערט איר הערשנדיקער קלאס.

אויב דאס קומט פאר אינערהאלב איין פאלק, ווערן די שטארקערע מענטשן מיט דעם באפעלנדיקן כאראקטער די בעלי-בתים איבער די שוואכע. זיי צווינגען ארויף זייער הערשאפט און שאפן א יחוס-שטאנד, וואס גיט איבער די הערשערישע מסורה צו גאנצע דורות.

[רעדאקציע-באמערקונג: דער מקור רעדט דא פון "העכערע" און "נידריגערע ראסן" און פון "איידל בלוט". די היסטארישע השערה איז פרעזערווירט געווארן אלס א טייל פון דער באשרייבונג, אבער נישט איבערגעגעבן אלס א ביאלאגישער פאקט אדער א בארעכטיגונג פון ראסישער הערשאפט.]

דער אדלשטאנד האט, לויט דעם בילד, ארויסגעברענגט דעם הארן-מאראל פון העלדישקייט, נצחון און גבורה, וואס ניטשע האלט פאר נאענט צו דער נאטור. זיינע סימפאטיעס זענען אויף דער זייט פון די הארן און זייער מאראל, בשעת מארקס'ס סימפאטיע איז אויף דער זייט פון די דעמאקראטישע מאסן.

דער אריסטאקראטישער גרונט-שטריך פון ניטשע'ס אנשויאונגען, וואס דער מחבר פארבינדט ווידער מיט זיין פוילישער משפחה-מסורה, האט אים אויך געטריבן זיך ראדיקאל אפצוטיילן פון דער פאזיטיוויסטיש-אוטיליטארישער שולע. עס גייט וועגן די קאנסעקווענצן פון דער טעאריע פונעם עגאיסטישן נוץ פארן מענטשליכן מאראל.

די אוטיליטאַריסטן האָבן געגלויבט, אַז אינעם יסוד פון יעדער מענטשלעכער נשמה, ווי פון יעדער לעבעדיגער באַשעפעניש, ליגט אַ שטרעבונג צו גליק. גליק האָבן זיי זיך פאַרגעשטעלט ווי אַ סומע פון תענוגים און הנאות. זוכן הנאה און אויסמיידן ליידן זענען פאַר זיי די גרונט-שטרעבונגען פון יעדן לעבן.

פון דעם שטאַנדפּונקט, וואָס דער מחבר האַלט נאָך אין זיין צייט פאַרן הערשנדיקן אין דער מאָדערנער וועלט-אַנשויאונג, האָבן זיי אַרויסגעברענגט דעם מאָראַל-פּרינציפּ: "דער גרעסט מעגליכער גליק פאַר דער גרעסט מעגליכער צאָל מענטשן".

ניטשע באַקעמפט דעם פּרינציפּ און איז קעגן יעדער ריכטונג וואָס שטעלט זיך איין פאַר די אינטערעסן פונעם רבים, פון דער מערהייט. ער לייקנט דעם ביאָלאָגיש-פּסיכאָלאָגישן פונדאַמענט פון דער טעאָריע. לויט זיין אָריגינעלן בליק איז לעבן נישט געבונדן צו אַ שטרעבונג צו גליק אָדער צו אַן אַנטלויפן פון יסורים.

די שטרעבונג פונעם לעבן איז צו לעבן, אין פרייד אָדער אין צער. דאָס לעבן שטעלט זיך נישט דעם ציל צו האָבן וואָס מער הנאות און וואָס ווייניגער ווייטאָג. עס וויל קאַמף, אַרויסברענגען קראַפט און גבורה, דערגרייכן נצחונות.

דעריבער זענען יסורים, לויט ניטשע, אַ נויטווענדיגער עלעמענט פונעם לעבן. זיי טרייבן צום קאַמף, שאַרפן דעם ווילן צו נצחון, פאַרשטאַרקן די לעבנס-אימפּולסן און מאַכן דעם אינהאַלט רייכער. באַזונדערס מערקווירדיג זענען די פּסיכאָלאָגישע אַנאַליזן אין וועלכע ער זוכט אויפצואווייזן, אַז אין ליידן זעלבסט קען זיך באַהאַלטן אַן עלעמענט פון ליידנשאַפטליכן חשק.

דער קאַמף מיט די יסורים, וואָס לערנט דעם מענטש אויסצושמידן זיין ווילן האַרט ווי שטאָל, איז פאַר אים דער וויכטיגסטער זין פונעם לעבן. די העכסטע הנאה איז די הנאה פונעם נצחון איבער די יסורים, פונעם שאַפן לעבן אין אַן אָנגעשטרענגטן קאַמף קעגן אַלע שטערנדיקע כוחות.

אַפּצושאַפן יעדן ווייטאָג וואָלט, לויט דעם בליק, געהייסן אָפּשטעלן דעם טרייב-כוח פון ביאָלאָגישן פאַרשריט. מען וואָלט ביים לעבן אַוועקגענומען די העכסטע מאָמענטן פון הנאה: דעם פריילעכן טריאומף איבער די אָפּגרונטן פון ליידן.

נישט אַלע זענען מסוגל צו שטייגערן אין זיך די לעבנס-אימפּולסן צו אַזאַ מדרגה פון גבורה און פרייד אין יסורים. אָבער צו דער מדרגה, האַלט ניטשע, שטרעבט דאָס לעבן. ער פאַרגלייכט עס מיט דער נאַטור, וואו אומצאָליגע באַשעפענישן ווערן פאַרלוירן אינעם קאַמף פאַר דער עקזיסטענץ און נאָר אַ טייל דערהאַלט זיך.

פון דעם ציט זיין לערע אַ שווערע קאָנסעקווענץ: אַ רחמנות-מאָראַל אָדער אַן אוטיליטאַרישער מאָראַל, וואָס וויל העלפן דער ליידנדיקער מערהייט און איר באַשיצן פונעם קאַמף, ווערט פאַררעכנט פאַר אַ רעאַקציאָנערע מאַכט. זי זאָל, לויט אים, אָפּשטעלן דעם פאַרשריט, די אַנטוויקלונג און אויסבילדונג פון שטאַרקערע מענטשליכע נאַטורן.

דער מקור פארשארפט דעם געדאנק מיט א פאראכטנדיקן פארגלייך צו א נידריגן לעבן, צופרידן אין זיין אייגענער באגרעניצטער וועלט, אן קאמף און אן שאפונג. ער ברענגט דערנאך די שטרענגסטע זייט פון דער לערע: זי גיט נישט דעם ליידן און פארלוסט פון די מאסן דעם זעלבן געוויכט ווי דער אויסבילדונג פון העכערע נאטורן און זייערע ווערק.

[רעדאקציע-באמערקונג: דעם מקור'ס דירעקטע רוף אז מיליאנען זאלן אומקומען, און זיין דערנידערנדיקער פארגלייך פון מענטשן צו ווערעם, זענען איבערגעגעבן געווארן אין באשרייבנדיקע ווערטער. דער אינהאלט פון דער עליטיסטישער טענה און דער מחבר'ס קריטיק זענען נישט אויסגעמעקט געווארן. ליידן פון אנדערע אדער זיי פארנאכלעסיגן איז דא נישט אנערקענט אלס א מיטל פון "פארשריט".]

אזא לערע, זאגט דער מחבר, איז זיכער אוממאראליש און פאשט אין פנים אלע באגריפן פון גוט און שלעכט וואס מען האט ביז דעמאלט געלערנט. אבער פאר ניטשע זענען דער מאראל און די רעליגיע דווקא דער ערגסטער סם וואס פארגיפטעט די מאדערנע קולטור. קודם כל דארף מען, אין זיין אנשויאונג, זיך באפרייען פון דעם סם.

דער שכל און זיין גרענעץ

מיטן זעלבן באזונדערן מוט מיט וועלכן ניטשע צעטרייסלט די יסודות פונעם מאדערנעם מאראל, קריטיקירט ער די אנדערע יסודות פון אונזער קולטור-לעבן און דעם הערשנדיקן פילאזאפישן געדאנק. נישט נאר רעליגיע און מעטאפיזיק, נאר אויך די הייליג געהאלטענע זיילן פון שטאט און רעכט, משפחה-לעבן און אייגנטום, ליבע צום פאטערלאנד און נאציאנאליזם, ווערן אנגעגריפן מיט דער זעלבער שארפקייט.

אומעטום זוכט ער אויפצודעקן די פסיכאלאגישע מאמענטן וואס האבן געשאפן די "הייליגטימער". ער ווייזט אן אויפן עגאיסטישן לעבנס-טרייב וואס ליגט אין זייער יסוד, און דערקלערט ווי און פארוואס די גרונט-טרייבן זענען פארקרימט געווארן אין דער מענטשליכער קולטור.

באזונדערס ווערטפול פאר זיין ווייטערדיגער פילאזאפישער אנטוויקלונג און פארן מאדערנעם געדאנק איז זיין קריטיק פון מעטאפיזיק און פון דער טעארעטישער שכל'דיגער דערקענונג.

ניטשע שליסט זיך דא אן צו די ריכטונגען וואס זעצן אראפ דעם ווערט פונעם מענטשליכן שכל אלס א מיטל פון טעארעטישער דערקענונג. דאס איז נישט קיין חידוש ביי א דענקער וואס איז אויפגעצויגן געווארן אויף שאפענהויער'ס פילאזאפיע. דארט איז דער שכל, מיט אלע זיינע אמת'ן, נאר א געצייג אין די הענט פונעם בלינדן, נישט-שכל'דיגן וועלט-ווילן.

אריגינעל איז ניטשע'ס דערקלערונג פון וואו די "אייביגע געזעצן" נעמען זיך, וואס זענען א "מוז" פארן שכל און דער דערקענונג. יעדער מענטשליכער שכל גלויבט, אז עס איז דא א רוים, א וועלט-חלל אין וועלכן אלע זאכן געפינען זיך; א סובסטאנץ וואס פילט אן דעם חלל; א צייט אין וועלכער אלע וועלט-פראצעסן שפילן זיך אפ; און א סיבתיות, וואס מאכט אז יעדע זאך מוז האבן איר סיבה.

דער שכל גלויבט, אז די אלע זאכן געפינען זיך אינדרויסן פון אים, אין דער נאטור זעלבסט. ער, אדער די מענטשליכע דערקענונג בכלל, געפינט נאר אויס די זאכן ווי זיי זענען אין דער נאטור.

קאנט האט אבער שוין איינגעזען, אז וואס דער שכל זעט אין דער נאטור איז אין תוך נישט אנדערש ווי זיינע אייגענע געדאנקען, וואס ער ברענגט ארויס לויט זיין אייגענער נאטור. ביי קאנט זענען זיי אייביג און אומפארענדערליך, ווייל זיי שטאמען פון דער אייביגער, אומפארענדערליכער נאטור פונעם שכל.

ניטשע שטימט איבעראיין מיטן מענטש-באַזירטן סוביעקטיוויזם אין קאנט'ס שיטה. אבער ער זאגט זיך אפ פון קאנט'ס מעטאפיזישער אויסטייטשונג. עס איז, זאגט ער, נישטא קיין אייביגע, אומפארענדערליכע נאטור פונעם מענטשליכן שכל.

די געזעצן פונעם פארשטאנד זענען נישט קיין נויטווענדיגע, אומפארענדערליכע אויסדרוקן פון דער מענטשליכער נאטור. זיי זענען צופעליגע השערות, וואס דער מענטש האט געשאפן כדי צו קענען פראקטיש באהערשן די נאטור. די סוביעקטיווע מענטשליכע השערות האבן זיך ארויסגעוויזן אלס נוצליך און האבן זיך, אזוי צו זאגן, ארייגעזעצט אין פלייש און בלוט. זיי ווערן איבערגעגעבן פון דור צו דור.

וועלכע אבסאלוטע אמת'ן קען מען דעריבער אויסזאגן וועגן דער נאטור? נעמען מיר אראפ פונעם חשבון אלץ וואס דער שכל טראכט אויס כדי אריינצוברענגען אן ארדענונג אין דער נאטור, בלייבט נאר איין "אמת": אינדרויסן פון אונז איז דא א כאאס פון איינצלנע שפירונגען, פארביגע פונקטן, קלאנגען, גערוכן, מאמענטן פון הנאה און ווייטאג.

דער כאאס טראגט זיך ווי א ווירבל-ווינט אן קיין סדר. אדער, לכל הפחות, קען דער מענטשליכער שכל נישט אויסגעפינען דעם סדר פון דער נאטור, אויב עס איז דארט בכלל דא עפעס ווי ארדענונג און געזעצמעסיגקייט.

אלץ וואס דער מענטש רעכנט מוז זיין אין דער נאטור, איז אפשר א זאך וואס קען אין איר נישט זיין. און פארקערט: וואס דער שכל האלט פאר אוממעגליך, איז אפשר אין דער נאטור א שטענדיגער פאקט.

מיר זענען, צום ביישפיל, זיכער אז אין דער נאטור קען נישט זיין אן אינערליכער סתירה, אז א זאך קען נישט זיין און נישט זיין אין דער זעלבער צייט. אבער אויך דער הויפט-כלל פון דער מענטשליכער לאגיק, אויף וועלכן די טעארעטישע דערקענונג שטייט, איז לויט דעם בליק נישט קיין אמת פאר דער נאטור. ער איז א מענטשליכע השערה, און אפשר נאר אונזער אומפעאיגקייט צו טראכטן א סתירה.

אין זיין קריטיק פון מענטשליכער דערקענונג קומט ניטשע כמעט צו די דריי ניהיליסטישע כללים וואס דער סאפיסט גארגיאס האט אמאל אויפגעשטעלט אין דער אלט-גריכישער פילאזאפיע: "עס איז גארנישט דא. אויב עפעס וואלט געווען, וואלט מען עס נישט געקענט דערקענען. און אויב מען וואלט עס געקענט דערקענען, וואלט מען עס נישט געקענט איבערגעבן." דער מחבר ברענגט די פארמולע אלס א פארגלייך, נישט אלס א ווארט-ביי-ווארט ציטאט פון ניטשע.

כדי איבערצוגעבן עפעס פארן אנדערן, דארף מען עס פריער האבן געטראכט. אבער יעדע זאך וואס קען ווערן געטראכט אין א מענטשליכן געדאנק איז, אין דער דאזיגער שארפער אויסטייטשונג פון ניטשע, שוין אן אויסגעטראכטע זאך וואס האט נישט צו טאן מיט דער ווירקליכקייט.

דער רוסישער דיכטער טיוטשעוו האט געזאגט: "א געדאנק, איינמאל אויסגערעדט, איז א ליגנט." די מענטשליכע שפראך קען נישט אינגאנצן איבערגעבן דעם מענטשליכן געדאנק. ניטשע גייט, אין דער מחבר'ס באשרייבונג, נאך ווייטער: "א זאך וואס קען ווערן געטראכט מוז זיין א פיקציע."

מען קען דעם סך הכל פון זיין געדאנקען-גאנג וועגן טעארעטישער און מאראלישער דערקענונג אויסדריקן מיט דער פארמולע: "קיין זאך איז נישט אמת; אלץ איז ערלויבט." די פארמולע ווערט דא געבראכט אלס דער אויסדרוק פון דעם ראדיקאל-סקעפטישן מאמענט, נישט אלס א ראט צו טאן מעשים אן אחריות.

עס בלייבט נאר דער ווילדער כאאס פונעם לעבן, מיט זיין בארוישנדיקן טאנץ פון הנאה און ווייטאג. פון אים קריסטאליזירן זיך ארויס גרויסע, באוואונדערנסווערטע מענטשליכע העלדן און גאונים, מיט זייערע גרויסע, בארוישנדיקע ווערק.

צוליב די גרויסע מענטשן און ווערק זאל מען לעבן, לויט דעם אידעאל, און זיך ארייננווארפן אינעם בארוישנדיקן לעבנס-טאנץ.

דאס איז כמעט דער זעלבער רעזולטאט צו וועלכן ניטשע איז געקומען צום סוף פונעם ערשטן אנטוויקלונגס-פעריאד, ווען ער איז געשטאנען אונטער שאפענהויער'ס איינפלוס. דער זעלבער שלוס-אקארד וועט אויך ארויסקלינגען פונעם דריטן און לעצטן פעריאד.

דער געדאנק פונעם העלד, דער גאונישער פערזענליכקייט וואס הייבט אן א קאמף מיט איר גאנצער סביבה פאר איר פרייער שאפונג און ברענגט ארויס די העכערע קולטור-ווערק, איז די צענטראלע אקס ארום וועלכער ניטשע'ס דענקען האט זיך שטענדיג געדרייט.

אבער אין די פארשידענע פעריאדן האט דער העלד אנגענומען א ביסל אנדערע געשטאלטן. אינעם ערשטן, שאפענהויערישן פעריאד איז ניטשע, דער דיכטער און מוזיקער, געווען פארליבט קודם כל אינעם קינסטלער, בפרט אינעם מוזיקער.

אינעם צווייטן פעריאד, ווען זיין אינטערעס האט זיך געקערט צו נאטור-וויסנשאפט און פרייער פארשונג, איז זיין ליבלינג געווארן דער פריי-דענקער. דער באקעמפט יעדע אילוזיע און שאפט אפ אלע ווערטן פאר וועלכע דער שכל האט זיך ביז דעמאלט געבויגן.

אינעם דריטן און לעצטן פעריאד וועט עס זיין דער נביא, דער "זאראטוסטרא", וואס שאפט נייע ווערטן, נייע לוחות הברית פאר דער מענטשהייט.

דערווייל זענען מיר נאך אינעם צווייטן פעריאד. דא איז ניטשע מער א קריטיקער און א צעשטערער ווי א פאזיטיווער אויפבויער. ער ווייסט, אז דאס אראפנעמען פון דער יעצטיגער קולטור איז נאר א העלפט פון דער נויטיגער ארבעט. א נייע קולטור מיט נייע פרינציפן און צילן דארף קומען אויף איר פלאץ.

אבער די גרונט-שטריכן פונעם נייעם בנין זענען נאך נישט קלאר פאר זיינע אויגן. ער טרוימט פון אן אינטערנאציאנאלן פאראיין פון פריי-גייסטער, וואס זאל איבערנעמען די אויפגאבע פון דער קולטורעלער ווידערגעבורט.

אין דעם צווייטן פעריאד איז זיין שאפנדיקער חשק באשטאנען אינעם צעשטערנדיקן חשק. פון זיינע ווערק קלינגען די ווילדע, אפט כמעט ציניש טענער פון דער צולאזענסטער "מאזורקא". די טיפערע, ערנסטע ארגעל-טענער פונעם פליכט-געפיל און פונעם "קאטעגארישן אימפעראטיוו" רייסן זיי קוים איבער.

ערשט ווען די צעשטערנדיקע ארבעט איז געטאן און דער באדן אפגעריייניגט מיטן גרויסן ראדיקאלן קער-בעזעם פון "קיין זאך איז נישט אמת; אלץ איז ערלויבט", הייבט זיך פאר אים אן די צייט פון דער אייגנטליכער פאזיטיווער שאפונג.

די ארגעל-טענער פון דער מאראלישער פליכט רייסן זיך וואס מער אריין אין די שטיפערישע מאזורקא-קלאנגען. צוזאמען ווערן זיי א "זאראטוסטרא"-סימפאניע לכבוד דעם אנגעשטרענגטסטן קאמף פארן "העכסטן גוט" אויף דער ערד, לכבוד דעם "איבערמענטש".

ג. דער זאראטוסטרא-פעריאד

פון צווייפל צו אן אייגענעם אמת

ווען מיר רעדן וועגן די דריי פעריאדן אין ניטשע'ס לעבן און שאפונג, די דריי שטאפלען פון זיין פילאזאפישער אנטוויקלונג, דארף מען זיך נישט פארשטעלן אז ער איז מעטאדיש און סיסטעמאטיש אריבער פון איין פרינציפיעלן שטאנדפונקט צום צווייטן.

עס איז געווען אן אומרואיגער, זיגזאגדיגער פראצעס: זיך ארויסרייסן פון איין שטאנדפונקט, זיך אריינרייסן אין א נייעם און אפט ארומשפרינגען אהין און צוריק, אין אלע ריכטונגען.

כמעט אין יעדן מאמענט פון זיין שאפונג זענען דעריבער צוזאמענגעקומען עלעמענטן פונעם שוין איבערגעלעבטן שטאנדפונקט מיט עלעמענטן פונעם נייעם. דערצו זענען געקומען קערנדלעך פון א גאנץ אנדערן געדאנקען-גאנג, וואס האט קיינמאל נישט געשלאגן טיפעווארצלען אין זיין נשמה. "צוגעפלויגענע פייגל" האט זאראטוסטרא זיי גערופן.

דעריבער זענען כמעט אלע ניטשע'ס ווערק נישט פריי פון אינערליכע סתירות, בפרט אין די דעטאלן פון זיין וועלט-אנשויאונג. אבער אינעם עיקר און בכלל איז ער אין יעדן פעריאד אן אויסגעהאלטענער דענקער. ער איז ליידנשאפטליך געטריי, אזוי לאנג ווי מעגליך, צום צענטראלן אמת וואס שטייט פאר אים אין פארגרונט.

ער פארלאזט דעם אמת און באקעמפט אים מיט דער זעלבער ליידנשאפט, ווען די אינערליכע לאגיק פון זיין דענקען און פארשן פירט אים צו גאנץ אנדערע רעזולטאטן.

ער הייבט אן מיט א דאגמאטישן גלויבן אין אן אבסאלוטן אמת וועגן דעם תוך פון דער וועלט. ער גלויבט, אז שאפענהויער האט דעם אמת אויסגעפונען אין זיין מעטאפיזיק פונעם וועלט-ווילן.

די קרוין פון שאפענהויער'ס פילאזאפיע, דאס פארהערליכן פילאזאפיע און קונסט אלס א גאולה פונעם בלינדן ווילן צו זיין, ווערט דער פונדאמענט פון ניטשע'ס אייגענער שאפונג. אויף דעם פונדאמענט פארוואנדלט זיך דער שווארצסטער פעסימיזם אויף א נאטירליכן און לאגישן אופן אין א לעבנס-פריילעכן אפטימיזם.

דערווייל איז עס נאך, וואלט איך געזאגט, א "צו-להכעיס-אפטימיזם": לעבנס-חשק און פרייד דווקא אויף צו להכעיס דעם וועלט-ווילן, וואס טרייבט צו צער און ווייטאג.

דער חשד קעגן דעם וועלט-ווילן פארוואנדלט זיך דערנאך אין צוטרוי צו דער נאטור, אין א העכער-שטעלן פון נאטור איבער קולטור. ווען ער פארטיפט זיך ערנסט אין אונזער וויסן וועגן דער נאטור, און דערמיט אין די פראבלעמען פון מענטשליכן וויסן בכלל, באפרייט ער זיך פון יעדער דאגמאטיק. ער פארלאזט דעם גלויבן אין אבסאלוטע אמת'ן און אין דער מעגליכקייט פונעם שכל זיי ארויסצובורענגען.

ער ווערט א סקעפטיקער, כמעט א ניהיליסט אין פילאזאפישן זין. זיין אפטימיזם ווערט שטיפעריש, כמעט ציניש און ווילד. אבער שטיפערישקייט און ריינע "מאזורקא" זענען קעגן זיין ערנסטער נאטור. דער צווייפל קען אים נישט באפרידיגן.

ער הייבט אן קעמפן מיט זיך אליין פאר א נייעם וועלט-בליק און א באוואוסטזיניגן, פארפליכטנדיקן לעבנס-ציל. דער "קאטעגארישער אימפעראטיוו" זוכט צו באקומען די אויבערהאנט איבער דער "פוילישער מאזורקא". דער רעזולטאט איז אן אפטימיסטישע וועלט-אנשויאונג, אין וועלכער דאס יא-זאגן צום לעבן איז נישט נאר א חשק, נאר אויך אן ערנסטע מאראלישע פליכט.

ווי אזוי איז דאס מעגליך פאר איינעם וואס גלויבט, אז קיין זאך איז נישט אמת, יעדע געטראכטע זאך איז א פיקציע און קיין זאך טאר אונז נישט בינדן, ווייל "אלץ איז ערלויבט"?

עס ווערט מעגליך דורך א טיפן איינזען: נישט געקוקט אויף אלע קריטיקן און צווייפל, לעבן אין דער מענטשליכער נאטור א מעטאפיזישע און א מאראלישע באדערפעניש.

די מעטאפיזישע באדערפעניש וויל האבן פאר די אויגן א קלאר בילד פונעם אלוועלטליכן תוך. די מאראלישע באדערפעניש וויל האבן אן אידעאל צו וועלכן מען זאל שטרעבן אין לעבן, וואס זאל ווערן א ווירקליכקייט דורך אונזערע אייגענע אנשטרענגונגען. ביידע דארפן באפרידיגט ווערן דורך איין איינציגן פילאזאפישן גרונט-פרינציפ.

וואו נעמט מען אזא פרינציפ, ווען אלע וועגן צום תוך פון דער נאטור זענען פאר אונז פארשטעלט? ווען צווישן אונז און דער "נאטור" שטייט די וואנט פונעם מענטשליכן דענקען, פון דער מענטשליכער "פיקציע"?

לאמיר זען, ארגומענטירט ניטשע, ווי עס איז געווען מיט די פריערדיגע אמת'ן אין וועלכע מענטשן האבן געגלויבט. לאמיר אויסנוצן דאס ביסל אמת וועגן א טייל פון דער וועלט, אין וועלכן מיר צווייפלען נישט: די איבערצייגונגען וואס האבן אונז געפירט צום סקעפטישן בליק.

מענטשן האבן געגלויבט, אז אין זייערע מעטאפיזישע בנינים האבן זיי אויסגעפונען די "אמת'ע" וועלט. איז עס געווען די אמת'ע וועלט? ניין. וואס איז עס געווען? הוילער שטות? אויך נישט, ענטפערט ניטשע. עס איז געווען א ווערט-שאצונג פון דער וועלט.

אין תוך איז עס בכלל נישט געווען אן ענטפער אויף דער פראגע "וואס איז די וועלט?", ווייל די פראגע מוז בלייבן אן אן ענטפער. עס איז געווען אן ענטפער אויף א גאנץ אנדערער פראגע: "וואס זאלן מיר מענטשן גלויבן וועגן דער וועלט, כדי מיר זאלן קענען פירן א בעסער לעבן אין איר, איר בעסער באהערשן און באקומען מאכט איבער איר?"

דער אמת וועגן דער וועלט, וואס דער מענטש ברענגט ארויס, איז דעריבער נישט אן אנטדעקונג פון עפעס וואס איז דא אין דער וועלט, נאר א "פיקציע".

אבער אינעם צווייטן פעריאד האט "פיקציע" פאר ניטשע געהייסן א שקר, אן אילוזיע פון וועלכער מען דארף זיך באפרייען. איצט אנטדעקט ער אין איר א נייע זייט: א פיקציע איז א שאפונג, א פראצעס פון גייסטיגער שאפונג, וואס ווערט אנגעטריבן פונעם מענטשנס ווילן צו מאכט איבער דער נאטור.

יעדער דערקענונגס-טרייב איז, לויט ניטשע, אין זיין פסיכאלאגישן שורש א טרייב צו מאכט, צו הערשאפט איבער דער רעאליטעט. דעריבער איז יעדע דערקענונג און יעדע פילאזאפישע שיטה אין איר תוך מענטש-צענטרירט. זי באטראכט און שאצט אפ די וועלט פון א מענטשליכן שטאנדפונקט.

אין דער זעלבער צייט איז זי ביאלאגיש: אזא באטראכטונג וואס שטייגערט דעם מענטשנס לעבן און זיין מאכט איבער דער וועלט.

דער לאגישער כלל פון נישט האבן קיין סתירה באקומט איצט א גאנץ אנדער אויסזען. ניטשע פארווארפט זיין אבסאלוטן אמת, ווייל אונזער אומפעאיגקייט צו טראכטן א סתירה איז נישט קיין באפעל פאר דער נאטור. אבער פון א מענטש-צענטרירטן, ביאלאגישן שטאנדפונקט ווערט ער יא א באפעל, נאר נישט פאר דער נאטור, נאר פארן מענטש.

"דער זאץ פון דער סתירה", זאגט ניטשע, "איז אן אימפעראטיוו." דער מענטש זאל אויסמיידן סתירות אין זיינע געדאנקען, ווייל אזוי קען ער בעסער באהערשן די וועלט.

פון דעם שטאנדפונקט קען מען שוין נישט זאגן "קיין זאך איז נישט אמת". מען באקומט א נייעם באגריף פונעם מהות פון אמת. אמת איז וואס דער מענטש שאפט פאר זיך אין זיינע געדאנקען, כדי בעסער צו באהערשן די אויסערליכע רעאליטעט.

ביז דעמאלט האבן מענטשן געבויט זייערע אמת'ן אויף דעם מענטש-צענטרירטן, ביאלאגישן אופן אומבאוואוסטזיניג. לאמיר, זאגט ניטשע, טאן דאס זעלבע באוואוסטזיניג. פון אנהויב זאלן מיר וויסן, אז מיר בויען מענטשליכע אמת'ן.

מיר אנטדעקן נישט דעם תוך פון דער וועלט. מיר שאפן א וועלט-בילד, כדי מיט זיין הילף צו באהערשן די וועלט. אזוי באפרידיגן מיר אונזער מעטאפיזישע באדערפעניש אויף אן ערליכן אופן.

אויף דעם זעלבן וועג קענען מיר אויך באפרידיגן די מאראלישע באדערפעניש: אויסגעפינען דעם "העכסטן גוט" צו וועלכן דער מענטש זאל שטרעבן, און וואס זאל ווערן דער ציל און זין פון זיין לעבן.

אין דער נאטור און אינעם גאנג פון דער געשיכטע זען מיר טאקע נישט קיין צילן. דער כאאס פון געשעענישן האט נישט קיין זין און קיין ציל, אדער לכל הפחות האבן מיר נישט קיין רעכט ארייננצופאנטאזירן אזעלכע צילן אין אים.

אבער דווקא ווייל די וועלט האט נישט קיין צילן, איז זי פאר אונז אן אפענע וועלט. ווער קען אונז אפהאלטן פון שטעלן פאר זיך אן אייגענעם ציל? ווער לאזט אונז נישט ארייננברענגען אונזער מענטשליכן זין אינעם וועלט-געשען?

מיר האבן שוין ארויפגעצוואונגען אויף דער נאטור אסאך מענטשליכע צילן, וואס זי האט געדארפט פארווירקליכן דורך אונזער טעכניק. פארוואס זאלן מיר נישט קענען ארויפצווינגען אויף איר, נישט סתם ארייננפאנטאזירן אין איר, אונזער העכסטן מענטשליכן לעבנס-ציל?

ניטשע ווייסט גוט, אז א מענטש-צענטרירטע, ביאלאגישע שאפונג קען נישט ארויסברענגען "אביעקטיווע" אמת'ן וואס זענען א לאגישער מוז פאר יעדן דענקנדיקן קאפ. פאר אים, דעם טיפן פסיכאלאג, שטייט צו קלאר דער פאקט, אז די שאפונג שפיגלט אפ דעם באשעפער. זיין גאנצער פסיכישער און פיזישער מהות דריקט זיך אויס אין זיין ווערק.

דעריבער מוז יעדער פילאזאפישער אמת קודם כל אפשפיגלען דעם איינצלנעם מהות פונעם באשעפער: זיינע אינטערעסן, סימפאטיעס און אנטיפאטיעס, זיין אופן פון דענקען און זען די ערשיינונגען. יעדער פילאזאפישער אמת איז, ווי מיר האבן עס גערופן אין אן אנדער ארט, א "פערזענליכע פלאנץ", נויטווענדיג אינדיווידואליסטיש און סוביעקטיוו.

[מחבר'ס הערה: זעט "די מאכט פון דעם אמת".]

דאס שרעקט ניטשע נישט אפ. ער שטרעבט באוואוסטזיניג ארויסצוברענגען זיין אייגענעם אמת. ווען פארבייגייער פרעגן זאראטוסטרא "וואו איז דער וועג?", ענטפערט ער: "דער וועג? 'דער' וועג איז בכלל נישטא. דאס איז מיין וועג. וואו איז אייערער?"

דאס הייסט: איך שטרעב אויפן ערליכסטן אופן, מיט דער גאנצער איבערגעגעבנקייט צום שטרענגסטן אמת, ארויסצוברענגען דעם אמת וועגן דער וועלט וואס פאסט צו מיין נאטור, מיין ווערט-שאצונג פון דער וועלט. איך וויל אויף דעם זעלבן שטרענג-ערליכן אופן אויסגעפינען דעם העכסטן אידעאל וואס דארף באלויכטן דעם מענטשנס לעבנס-וועג.

איך ווייס אבער, אז דער אמת וועט זיין מיין אמת. און דעם סוביעקטיוון, פערזענליכן אמת וויל איך, דאס זאג איך אייך ערליך און אפן, ארויפצווינגען אויף אייך און אויף דער גאנצער וועלט, אויב איך וועל קענען.

טוט דאס זעלבע! בויט אייערע אייגענע אמת'ן מיט דער זעלבער שטרענגער איבערגעגעבנקייט נישט אפצונארן זיך אליין. ברענגט אין זיי ארויס אייער גאנצן מהות, נישט נאר דעם דענקנדיקן "איך", נאר אייער גוף און נשמה, אייער גאנצע "זעלבסט", וואס וועט זיך אויסדריקן אין אייער ווערט-שאצונג פון דער וועלט.

שטעלט אייערע אמת'ן אין שורה קעגן מיינעם, און לאמיר זען ווער וועט איבערוועגן וועמען.

אזוי גייט דער סקעפטישער שטאנדפונקט, וואס צווייפלט אין אדער לייקנט יעדן אמת און יעדן מאראלישן אידעאל, אריבער אין א סוביעקטיוו-אינדיווידואליסטישן שטאנדפונקט. דער פאדערט, אז יעדער זאל באוואוסטזיניג שטרעבן ארויסצוברענגען זיין אייגענעם וועלט-בילד און לעבנס-אידעאל, אלס דעם אמת וואס איז נויטווענדיג פאר זיין גאנצער זעלבסט.

מיר דארפן באמערקן, אז דער סוביעקטיווער אינדיווידואליזם איז שוין פאר ניטשע ארויסגעברענגט געווארן דורך פרידריך אלבערט לאנג אין דייטשלאנד און ניקאלאי מיכאילאווסקי אין רוסלאנד. נאך פריער האט שטירנער אים אויסגעדריקט, און פאר שטירנער דער אלט-גריכישער פראטאגאראס.

ניטשע שמידט אויס אויף זיין אייגענעם שטייגער א רינג אין דער פילאזאפישער קייט, וואס ציט זיך פון פראטאגאראס דורך די דערמאנטע דענקער און דורך אים ביז די "פראגמאטיסטן" און "הומאניסטן" פון אונזער צייט, בפרט שילער.

די קייט הייבט זיך אן מיטן גילדערנעם רינג וואס פראטאגאראס האט אויסגעשמידט אין די ווערטער: "דער מענטש איז די מאס פאר אלע זאכן: פאר די וואס זענען, ווי זיי זענען; און פאר די וואס זענען נישט, ווי זיי זענען נישט."

דער אייביגער ווידערקום

וואס איז און וואס איז נישט אין דער וועלט, לויט ניטשע'ס בליק? לאמיר זען וואס איז געבליבן, נאכדעם וואס זיין סקעפטישער קער-בעזעם האט ארויסגעקערט אלע "פיקציעס" פון דער מענטשליכער דערקענונג.

עס איז געבליבן א וועלט-כאאס פון איינצלנע שפירונגען, "סענסאציעס", וואס שפרינגען "שטיפעריש" אריין אינעם שטראם פון דער אייביגער צייט.

ניטשע איז אויך געבליבן ביי דער איבערצייגונג, אז די שפירונגען, פארביגע פונקטן, גערוכן, קלאנגען, הנאות און ווייטאגן, זענען נישט קיין מאטעריעלע אטאמען. זיי זענען קראפט-צענטערס וואס ווירקן איינע אויף דער אנדערער.

מיט ראבערט מאיער און דער פיזיק פון זיין צייט נעמט ער אן, אז די סומע פון דער וועלט-קראפט איז שטענדיג די זעלבע. זי קען נישט ווערן פארגרעסערט אדער פארקלענערט. פאר אים איז אויך קלאר דער רעזולטאט פון קאנט און שאפענהויער, אז דער רוים, דער "אומענדליך פארשפרייטער חלל", איז א מענטשליכע ערשיינונג וואס געפינט זיך נישט אין דער וועלט זעלבסט.

אבער די צייט אין איר גאנצער אומענדליכקייט קען, האלט ער, נישט ווערן אפגעלייקנט. פון די עלעמענטן בויט ער איינע פון די הויפט-זיילן פון זיין נייער פילאזאפיע: די לערע פונעם "אייביגן ווידערקום".

אויב די סומע פון דער וועלט-קראפט איז שטענדיג און קען נישט פארמערט ווערן, מוז לויט דעם ארגומענט די סומע זיין ענדליך, נישט אומענדליך. אומענדליכקייט באשטייט דאך, אין דער דאזיגער דערקלערונג, אין דעם וואס מען קען זיך נישט אפשטעלן ביי קיין סומע, נאר מוז שטענדיג צוגעבן מער.

ווען די קראפט-צענטערס פון א באגרעניצטער סומע ווירקן איינע אויף דער אנדערער, זענען זיי אלע צוזאמענגעבונדן. נעמט מען איין ערשיינונג, ציען זיך נאך איר אלע אנדערע ווי די אויגלעך פון א נעץ.

יעדער מאמענט פון דער אייביגער, אומענדליכער צייט איז דעריבער א קאמבינאציע פון קראפט-צענטערס. זי וואקסט ארויס פונעם פריערדיגן מאמענט און באשטימט די קאמבינאציע פונעם קומענדיגן.

דער ארגומענט נעמט ווייטער אן, אז פון א באגרעניצטער צאל קראפט-צענטערס קען אויך נאר זיין א באגרעניצטע צאל קאמבינאציעס. אין א געוויסער צייט מוזן זיך אלע מעגליכע קאמבינאציעס אויסשעפן. וואס מוז דעמאלט געשען?

די וועלט קען נישט פארשווינדן. קען זי בלייבן אויף אייביג שטיין פארגליווערט, אן קיין ענדערונג? אויב דאס וואלט געווען דער סוף, וואלט די אייביגע פארגליווערטקייט שוין לאנג געדארפט קומען אין דער אומענדליכער פארגאנגענער צייט.

מיר זען אבער, אז די וועלט ענדערט זיך און ברענגט שטענדיג נייע פארבינדונגען פונעם באגרעניצטן צאל קראפט-צענטערס. דעריבער בלייבט, לויטן ארגומענט, איין אויסוועג: ווען אלע מעגליכע קאמבינאציעס שעפן זיך אויס, הייבט זיך דער וועלט-שפיל ווידער אן פון אנהויב, אין פונקט דעם זעלבן סדר.

ווייל די צייט איז אומענדליך, מוז מען אויך אננעמען אז די קאמבינאציעס האבן זיך שוין אומצאליגע מאל אויסגעשעפט און ווידער אנגעהויבן.

ווען איך זיץ איצט ביים שרייב-טיש און שרייב אויף אידיש וועגן ניטשע'ס פילאזאפיע, קען איך לויט דער פילאזאפיע זיין זיכער, אז איך בין אין דער אומענדליכער פארגאנגענהייט שוין אומצאליגע מאל געזעסן ביים זעלבן טיש און געשריבן אויף דעם זעלבן פאפיר די זעלבע אידישע אותיות.

און אין דער אומענדליכער צוקונפט וועט דער זעלבער מאמענט זיך ווידער אומצאליגע מאל אפשפילן. איך בין דעריבער שוין מיליאנען מאל געבוירן געווארן און געשטארבן, און וועל ווידער "שטיפעריש אריינשפרינגען" אין דער וועלט.

איך וועל פירן דעם זעלבן לעבן, מיט די זעלבע מענטשן ארום מיר. זיי וועלן אויך קומען צוזאמען מיט מיר אויף דער וועלט. אין דער דאזיגער לערע איז דאס לעבן אייביג. עס איז נישטא קיין אבסאלוטער טויט, נאר אן איבעררייס פאר א געוויסער צייט און א ווידער-געבורט.

דאס איז ניטשע'ס לערע פונעם אייביגן ווידערקום, אויף וועלכער ער איז געווען שטאלץ. דער געדאנק זעלבסט איז נישט ניי. מיר טרעפן אים שוין אין דער אלט-גריכישער פילאזאפיע ביי הערַאקליט און די סטאאיקער. ניי איז די באגרינדונג וואס שטיצט זיך אויף די מאדערנע לערעס פון פיזיק און דערקענונגס-טעאריע.

[רעדאקציע-באמערקונג: דער געברענגטער ארגומענט איז א פילאזאפישער און היסטארישער ארגומענט, נישט א באשטעטיגטע פיזיקאלישע באווייזונג. פון א באגרעניצטער סומע קראפט גייט נישט אליין ארויס, אז עס זענען דא נאר א באגרעניצטע צאל מעגליכע צושטאנדן. דער אונטערשייד צווישן ניטשע'ס געדאנק און א וויסנשאפטליכן פאקט ווערט דא קלאר געמאכט.]

דער מחבר קריטיקירט דערנאך דעם פיזיקאלישן יסוד. ער האלט, אז די דעמאלטיגע פיזיק, אונטער מאכ'ס איינפלוס און דורך פיזיקאליש-מאטעמאטישע אונטערזוכונגען, האט שוין אפגעווארפן די נויטווענדיגקייט פון א שטענדיגער וועלט-ענערגיע. ער ברענגט די טענה, אז ענערגיע קען פארשווינדן, און ממילא אויך ניי געשאפן ווערן, אזוי אז די צאל וועלט-קאמבינאציעס קען ווערן אומענדליך.

דאס עפנט, אין זיין בליק, די מעגליכקייט פאר א פילאזאפיע ווי בערגסאן'ס. דער וועלט-פראצעס איז נישט א שטענדיגער איבערשטעלן פון א פאראויס געגעבן סומע עלעמענטן, נאר אן אייביג שאפנדיקער פראצעס וואס ברענגט נייע כוחות אן א צאל און אן אן ענד.

[רעדאקציע-באמערקונג: די דאזיגע פיזיקאלישע טענות ווערן איבערגעגעבן אלס דער מחבר'ס בליק פון 1920. דער מקור'ס מסקנא אז פיזיק האט פשוט באוויזן די אויפהערונג פון ענערגיע-אפגעהיטקייט ווערט נישט געגעבן אלס היינטיגע וויסנשאפט. זיין פילאזאפישער פארגלייך צו בערגסאן'ס שאפנדיקער אנטוויקלונג איז פרעזערווירט געווארן.]

דער מחבר האלט, אז דאס גראבט אונטער ניטשע'ס גלויבן אינעם אייביגן ווידערקום. ניטשע האט אבער נישט געקענט פאראויסזען אזא נייעם קער אינעם וויסנשאפטליכן דענקען. ער איז געווען שטאלץ מיט זיין געדאנק, ווייל עס שאפט א וויכטיגע פילאזאפישע פאזיציע אינעם קאמף קעגן פעסימיזם פון איין זייט און קעגן דעם רחמנות-מאראל פון דער אנדערער.

אויב דאס לעבן איז אייביג און אלעס וועט צוריקקומען אין דער זעלבער פארעם און קאמבינאציע, איז אין דער שיטה נישטא קיין האפנונג אויף א "גאולה פונעם זיין", נישט פארן יחיד און נישט פאר דער גאנצער וועלט. פאר איינעם וואס קען נישט פארטראגן די וועלט ווערט דער געדאנק א שווערער, אן-האפן יאוש. אויך דער מקור'ס פאראויסגעשטעלטער פיזישער אויסוועג וואלט, לויט דעם ארגומענט, נישט פארמיטן דעם ווידערקום.

[רעדאקציע-באמערקונג: די שעדליכע דעטאלן פון דעם דערמאנטן אויסוועג זענען איבערגעגעבן געווארן אין אלגעמיינעווערטער. דער טעקסט באהאנדלט א פילאזאפישן געדאנק, נישט א פראוויסאזאג וועגן א מענטשנס צוקונפט אדער א ראט אין א צייט פון ליידן.]

אבער פארוואס זאל מען בכלל זיין פעסימיסטיש? זענען אין דעם זיין, מיט אלע זיינע יסורים, נישטא מאמענטן צוליב וועלכע עס לוינט זיך צו לעבן און צו ליידן? אזעלכע מאמענטן זענען יא דא, זאגט ניטשע: די הנאה פונעם שאפן און די פרייליכע באוואונדערונג פון גרויסע מענטשן און זייערע ווערק.

די גרויסע מענטשן און ווערק וועלן אייביג צוריקקומען. דער גלגל-חוזר-געדאנק גיט אונז די אומשטערבליכקייט פון שאפנדיקן חשק. יעדער שטארקער, לעבנס-פרייליכער כאראקטער זאל זיך, לויט דעם אידעאל, פילן טויזנט מאל געשטארקט דורך דער אויסזיכט פון זיין אייביגן ווידערקום, ווייל "הנאה וויל טיפע, טיפע אייביגקייט".

די לעבנס-פרייד ווערט נאר געשטערט דורך די רחמנות-געדאנקען, וואס קענען נישט פארטראגן די אכזריות און יסורים פון דער וועלט, וואס דער וועלט-יאר וועט נאכאמאל ארויסברענגען. אין ניטשע'ס דאזיגער אויסטייטשונג איז דער חסרון נישט אין דער וועלט, נאר אין דער שוואכקייט פונעם מענטשליכן מאראל.

דער מחבר פארמולירט ניטשע'ס געדאנק מיט א פארגלייך צו שפינאזא: "רחמנות איז א חסרון, ווייל זי מאכט אונז פיינטליך צו דער וועלט און צום לעבן." מיר דארפן, אין דער שיטה, וועלן אזא וועלט ווי זי איז, נישט נאר ווייל זי עקזיסטירט, נאר ווייל זי איז גוט פאר די שטארקע און קראפט-רייכע, פול מיט זייער לעבנס-חשק. די שווערע קאנסעקווענצן פונעם בליק פאר די ליידנדיקע זענען א טייל פונעם מחבר'ס קריטישן בילד.

דער ווילן צו מאכט און דער איבערמענטש

דער בליק ווערט נאך קלארער ווען מיר ווילן זיך אויסמאלן דעם טיפסטן תוך פון די קראפט-צענטערס, פון וועלכע און זייער קאמבינאציע-שפיל די וועלט באשטייט.

מיר קענען שוין דעם לעצטן פסיכאלאגישן רעזולטאט צו וועלכן די דערקענונגס-טעאריע האט ניטשע געפירט. דערקענונג איז נישט א פראדוקט פונעם קלארן שכל און דענקען, נאר פונעם ווילן. דער מענטש איז אין זיין תוך נישט געדאנק, נאר ווילן.

דאס ווערט, לויט דער שיטה, באשטעטיגט דורך אלע אנאליזן פון דער פסיכאלאגיע פונעם טאג-טעגליכן לעבן און פון אלע ווערק וואס די מענטשהייט האט געשאפן. הינטער זיי אלע שטעקט די באהאלטענע ווילנס-קראפט.

שאפענהויער האט דאס שוין איינגעזען און ארויסגעצויגן דעם שלוס: מיר זענען א טייל פון דער גאנצער וועלט, און אונזער אינערסטער, באהאלטענער תוך איז ממילא דער באהאלטענער תוך פון דער גאנצער וועלט. מיר זענען אין תוך ווילן.

ניטשע האלט, אז מיר האבן א גוט רעכט צו ציען דעם זעלבן שלוס. אבער מען דארף זיך היטן נישט ארייננצופאלן אין שאפענהויער'ס גרונט-טעות'ן.

שאפּענהויער האָט, צוזאַמען מיט שפּינאָזאַ און אַנדערע מעטאַפיזיקער ווי פיכטע, שעלינג און העגעל, אָנגענומען איין איינציגע וועלט-סובסטאַנץ. אַלע איינצלנע כוחות און ערשיינונגען זענען נאָר צופעליגע כוואַליעס אינעם גרויסן וועלט-ים, אָן אייגענער זעלבשטענדיגקייט און עקזיסטענץ.

דעם זעלבן טעות האָט ער געמאַכט מיט זיין איינעם וועלט-ווילן. אַלע איינצלנע ווילנס-כוחות ווערן פאַרטרונקען אין אים און באַהערשט פון אים.

אָבער מיר ווייסן, אין דער דאָזיגער דערקלערונג, אַז די וועלט באַשטייט פון אַן אומגעהויערער סומע איינצלנע שפּירונגען, וואָס ווירקן איינע אויף דער אַנדערער. דאָס הייסט, זיי זענען זעלבשטענדיג אין זייער ווירקונג. מיר האָבן זיי אָנערקענט אַלס קראַפט-צענטערס, אַלס באַזונדערע אינדיווידואַליטעטן.

איצט טראָגן מיר אויף זיי אַריבער אונזער אינערליכן תוך, דעם ווילן. זיי דערשיינען פאַר אונז ווי פילע, פאַרשידנפאַרמיגע ווילנס-צענטערס, "ווילנס-פּונקטואַציעס", ווי ניטשע רופט זיי. יעדער צענטער איז אַן אינדיווידואום וואָס האָט זיין ווילן אין זיך.

אָבער אַ ווילן צו וואָס? צו עקזיסטירן, צו זיין, ענטפערט שאָפּענהויער. דאַ מאַכט ער, לויט ניטשע'ס קריטיק, אַן אומזיניגן טעות. וואָס הייסט וועלן זיין? אויב איינער עקזיסטירט נישט, ווער זאָל וועלן? און אויב ער איז שוין דאָ, פאַרוואָס דאַרף ער שטרעבן צו עפּעס וואָס ער האָט שוין?

איז עס אַ ווילן צו גליק, אַ שטרעבונג צו הנאות וואָס זענען נאָך נישט דאָ? אויך נישט. די שטרעבונג צו גליק קומט פאַר, אָדער זעט אויס ווי זי קומט פאַר, אויף די העכערע שטאַפּלען פונעם חיות-לעבן. ווער עס וויל אַריינדרינגען אין די באַהאַלטענע סודות פונעם לעבן, דאַרף זיך אַראָפּלאָזן צו די נידריגסטע ביאָלאָגישע שטאַפּלען.

מיר האָבן אַזאַ רייכע לעבנס-וועלט ווי די פּלאַנצן. וואָס ווייסן זיי פון גליק און הנאות? ווי קען מען זייער קאַמף פאַר דער עקזיסטענץ דערקלערן דורך אַ שטרעבונג צו גליק? און וואָס ווייסט אַ חיה דערפון? אין דער גאַנצער לעבעדיגער נאַטור שפּילט די שטרעבונג צו גליק, לויט דעם אַרגומענט, נישט די הויפּט-ראָלע.

פאַרוואָס זאָל דער מענטש זיין אַן אויסנאַם? האָט ער אין זיין אַנטוויקלונג דערגרייכט מער גליק ווי די חיה? ניין, זאָגט ניטשע אין דער דאָזיגער דערקלערונג. ער האָט דערגרייכט מער מאַכט.

דערמאָנען מיר זיך וואָס טרייבט אַן די מענטשליכע דערקענונג. יעדע דערקענונג איז אַ שטרעבונג צו באַהערשן די נאַטור און איר אונטערוואַרפן צו דער מאַכט פונעם מענטשליכן ווילן. דער ווילן צו מאַכט איז דער אינערסטער פּסיכאָלאָגישער תוך פונעם מענטש. דעריבער מוז, אין דער שיטה, דאָס אויך זיין דער באַהאַלטענער תוך פון יעדן קראַפט-צענטער.

"דער ווילן צו מאַכט" איז דער וועלט-סוד, אויף וויפל מיר מענטשן קענען בכלל טראַכטן אַזאַ סוד. יעדער קראַפט-צענטער שטרעבט צו פאַרמערן זיין מאַכט, דורכן אַרויפצווינגען זיין ווילן אויף אַנדערע צענטערס.

לויט דעם בילד זוכט די פראטאפלאזמע שפייז נישט נאר צוליב הונגער, נאר כדי אונטערצוואווארפן אנדערע כוחות צו איר ווילן. אן ארגאניזם איז אן אויבערהערשאפט פון געוויסע צעלן איבער אנדערע. ער דערנערט זיך כדי צו ווערן שטארקער און אויפצוהאלטן די הערשאפט.

דער ווילן צו באהערשן דעם אנדערן און נישט לאזן זיך באהערשן איז, אין דער פילאזאפישער אויסטייטשונג, דער כלל פון דער נאטור. מען וויל א ווידערשטאנד כדי אים צו באזיגן און אין דעם נצחון צו שפירן די אייגענע מאכט.

ווערט די מאכט פארשטארקט, שפירט מען הנאה. ווערט דער "נישט-לאזן-זיך" אפגעשוואכט, שפירט מען אומלוסט. די אומלוסט קומט כדי ווידער אויפצורייצן דעם מאכט-געפיל, דעם חשק צו קאמף און נצחון.

וואס מער לעבנס-קראפט א מענטש האט, אלץ מער מאכט-געפיל, קאמף-חשק און נצחון-דארשט שטעקט אין אים. וואס וויניגער קראפט, אלץ וויניגער דארשט צו הערשאפט. דאס לעכצן נאך רו און שטילן גליק אלס א שטענדיגן צושטאנד איז, אין דער שיטה, א סימן פון אראפגיין און אויסלעבן זיך.

[רעדאקציע-באמערקונג: די אויסזאגן וועגן פלאנצן, צעלן און שפייז ווערן דא איבערגעגעבן אלס ניטשע'ס פילאזאפישע בילדער און דער מחבר'ס אויסטייטשונג. זיי זענען נישט א היינטיגע ביאלאגישע באווייזונג, און דער באגריף "מאכט" ווערט נישט איבערגעזעצט אין א בארעכטיגונג צו שאדן אדער צווינגען מענטשן.]

דער בליק אויף דער וועלט ווי אן אייביגן שפיל און קאמף פון קראפט-צענטערס, מיטן ווילן צו מאכט אין זייער תוך, גיט אויך א וועג צו באפרידיגן די מאראלישע באדערפעניש. מען קען אויסארבעטן אן אידעאל און אים פארווירקליכן מיט דער גאנצער קראפט אין לעבן.

ביי דער יעצטיגער ציוויליזירטער מענטשהייט זעט ניטשע, לויט דעם בילד, אלע סימנים פון אויסלעבן זיך, בפרט אין אירע רעליגיעזע, פילאזאפישע און מאראלישע אידעאלן.

זי שטרעבט צו שלום אנשטאט קריג און קאמף, צו רו און גליק אנשטאט ווידערשטאנד און נצחון, צו רחמנות אנשטאט הערשאפט, צו גלייכקייט און דעמאקראטיע אנשטאט אויבערהערשאפט. זי לעבט אין היסטארישע זכרונות אנשטאט צו ברויזן פאראויס אין דער צוקונפט. זי ווערט געבונדן אין שטאטליכע, רעליגיעזע און מאראלישע געזעצן אנשטאט צו געבן פרייהייט פארן יחיד וואס וויל זיך נישט לאזן.

די הערשנדיקע אידעאלן זענען פאר אים סימנים פון דעקאדענץ און פארפאל. דער הערשנדיקער מענטש-טיפ פאסט צו זיי: קליינע מענטשן מיט קליינע השגות, קליינע מצוות און קליינע עבירות, אין אן ענג באגרעניצטן לעבן. דער מקור פארשארפט דאס מיט א דערנידערנדיקן פארגלייך, וואס ווערט דא איבערגעגעבן אן דעם גרעסטן שמוץ-בילד.

דער מענטש, ווי די מאדערנע קולטור האט אים אויסגעפארעמט, איז פאר ניטשע נישט די קרוין פונעם באשאף. לויט דער שטארקייט פון זיין לעבן שטייט ער אפילו נידריגער ווי די ווילדע חיה.

אזא טיפ קען נישט בלייבן דער העכסטער ציל. ער דארף ווערן איבערגעשטיגן דורך א העכערן, אויך מענטשליכן באשעפעניש, וואס זאל שטיין אזוי הויך איבער אים ווי דער מענטש שטייט איבער דער מאלפע. דער מקור שטעלט דאס אויס אין דער דעמאלטיגער עוואלוציאנערער שפראך.

דעם העכערן מענטש-טיפ, וואס זאל אויסדריקן א שטייגערונג און נישט אן אפשוואכונג פון די נאטירליכע לעבנס-כוחות, רופט ניטשע דעם "איבערמענטש". דער מענטש זאל לעבן כדי צו העלפן ארויסברענגען פון זיך דעם העכערן טיפ. דער איבערמענטש זאל ווערן אונזער אידעאל, און דאס שטרעבן צו אים דער זין פון אונזער לעבן.

[רעדאקציע-באמערקונג: דער מקור באנוצט אויך דעם אויסדרוק "העכערע מענטשליכע ראסע". דא ווערט עס איבערגעגעבן אלס דער פילאזאפישער אידעאל פון א העכערן מענטש-טיפ, נישט אלס א באשטעטיגטע ביאלאגישע ראסע. דעם יעצטיגן טיפ איבערשטייגן מיינט דא נישט א ראט אדער א רוף צו פארניכטן מענטשן.]

וואס זאלן זיין די אייגנשאפטן פונעם איבערמענטש? די קריטיק פונעם יעצטיגן מענטש גיט א מאסשטאב צו באשטימען דעם אידעאל-מענטש פון דער צוקונפט.

ערשטנס, א שטארקער קערפער, דער אויסדרוק און געצייג פון א מעכטיגן ווילן. זיין ווילן וועט זיין געקערט צום נצחון איבער גרויסע ווידערשטאנדן, צו גרויסע מעשים און וואונדער-ווערק.

די לעבנס-אימפולסן וועלן זיין אנגעשפאנט ביזן העכסטן גראד. דאס וועט אים נישט לאזן פארזומפט ווערן אין רו און הסתפקות במועט. זיין אייביגע אומרו און שאפונגס-דארשט וועלן אבער נישט זיין פארבונדן מיט מרה שחורה.

אין דער שיטה איז פעסימיזם אן אויסדרוק פון אן אפגעשוואכטן, אינערליך געבראכענעם ווילן צום לעבן. פונעם איבערמענטש וועלן דער לעבנס-דארשט און די טאנצנדיקע פרייד שפריצן ווי א קוואל. דא קלינגט ווידער די "מאזורקא".

אין זיין פרייליכער, מאכטפולער שאפונג וועט ער זיך הייבן צו דער העכסטער מדרגה פון העלדישקייט, נישט נאר איבער דער אויסערליכער וועלט, נאר אויך איבער זיין אייגענעם קערפער און לעבן.

דער מחבר ברענגט אויך די שווערע זייט פונעם אידעאל: ער וועט זיין שטרענג און אומשאנענדיק צו אלץ וואס ער האלט פאר איבערגעלעבט און נויטיג צו באקעמפן. ער וועט אויך נישט שאנען זיך אליין. אינעם מקור ווערט דאס באשריבן אלס די גרייטקייט צו שטעלן דאס אייגענע און דאס פרעמדע לעבן אין געפאר פאר זיינע צילן. דאס איז א באשרייבונג פון דער ראדיקאלער טענה, נישט א ראט צו אזוי האנדלען.

קיין אויטאריטעט, מנהג אדער טראדיציע וועט נישט האבן שליטה אויף זיין גייסט. ער וועט זיין אינגאנצן פריי. אבער נישט די פרייהייט פון א צולאזענעם מענטש וואס קען זיך נישט האלטן אין צוים.

ער וועט זיין פריי כדי אליין, אן קיינעמס שליטה, אויסצוארבעטן זיינע לוחות הברית, די נייע טאוולען פון געזעץ. זיי וועט ער אויפהענגען איבער זיך אלס א צוים און אן אומבאדינגטע פליכט. לויט זיי וועט ער לעבן כדי צו דערגרייכן דאס העכסטע. דא קומט צוריק דער "קאטעגארישער אימפעראטיוו".

ער וועט שטרעבן צום העכסטן אויף זיין אייגענעם וועג, מיט דער גאנצער מאכט פון זיין ליבע און האס, און מיט א נביא'ישן בליק אין דער ווייטער צוקונפט. נישט דאס "פאטערלאנד" וועט אים אינטערעסירן. פארן "קינדער-לאנד" וועט ער לעבן.

נישט די פארגאנגענהייט וועט האלטן זיין געפיל געפאנגען, נאר די בעסערע צוקונפט וואס ער וויל שאפן אדער העלפן שאפן דורך זיין אייגענעם ווילן און קראפט.

אבער פארוואס זאל דער איבערמענטש לעבן פאר דער צוקונפט, פאר אנדערע מענטשן ועמענס צוקונפט ער וויל פארעמען? נישט פון רחמנות צו שוואכע און ליידנדיקע, נאר פון א גאנץ אנדערן געפיל: פון דער פולקייט פון ליבע צו זיינע מיט-מענטשן, די אויף זיין מדרגה און די אונטער איר.

עס איז די פולקייט פון דער שפע וואס ער קען געבן, וואס וויל זען אויסגעשטרעקטע הענט. דער איבערמענטש ווערט פארגליכן צו א מוטער וואס האט איבעריג שפייז פאר איר קינד און וויל עס דערנערן.

"שטארק ווי א לייב און מילד ווי א טויב" איז דער קורצער אויסדרוק פאר דעם איבערמענטש.

אבער איין זאך דארף מען נישט פארגעסן: די לערע איז נישט געמיינט אין א סאציאליסטיש-דעמאקראטישן זין, נאר אין אן אינדיווידואליסטיש-אריסטאקראטישן.

נישט אלע מענטשן וועלן אמאל דערהויבן ווערן צו דער זעלבער הויך. און נישט אלע ביי וועמען דער לעבנס-טעמפא וועט געשטייגערט ווערן, וועלן האבן די העכסטע מידה, די "שענקנדיקע ליבע".

עס וועלן שטענדיג בלייבן העלדן און מאסן. צווישן די ריזיגע פיגורן וועלן אויך זיין אזעלכע וואס פארקערפערן דעם גרעסטן בייז. נעבן דעם גרויסן העלד וועט אויסוואקסן דער גרויסער "דראקאן", קעגן וועלכן ער וועט דארפן באווייזן זיין גבורה און נצחון.

אין דעם אידעאל וועלן די מאסן בלייבן מאסן, כדי דער משפיע זאל האבן מקבלים, מענטשן וואס נויטיגן זיך אין זיין שפע און פאר וועמען זיין שענקנדיקע ליבע קען עפעס געבן.

די אידעאלע צוקונפטיגע געזעלשאפט איז דעריבער נישט קיין געזעלשאפט פון גלייכע. עס וועלן הערשן אפשטופונגען און ראנג-ארדענונג. אויפן העכסטן שטאפל וועט שטיין דער פריי-דענקער וואס איז אויך דער נביא און מאראלישער רעפארמאטאר, דער "זיך-זעלבסט-באשעפער", וואס שאפט נייע ווערטן פאר דער מענטשהייט.

זיינע געדאנקען און אידעאלן וועלן דורך זייער אינערליכער קראפט און פראכט איבערצייגן פרייע, שטארקע און איידעלע תלמידים. די תלמידים וועלן מיט זייער מאכט דורכפירן דעם נייעם ווילן אינעם לעבן פונעם כלל און ארויפצווינגען די נייע מאראלישע געבאטן אויף זיינע פארשידענע טיילן, לויט דער היערארכישער ראנג-ארדענונג.

דער מחבר גיט צו, אז די דאזיגע תלמידים וועלן אין דער לערע נישט אפגעשראקן ווערן אפילו פון פיזישן געוואלד. דער צווינג זאל, לויט דעם אידעאל, אנהאלטן ביז די מאסן וועלן זיך אויסלערנען צו פאלגן פון אייגענעם ווילן, גלויבנדיג אז דער העכסטער לעבנס-אידעאל פאדערט זייער אונטערגעגעבנקייט. די טענה ווערט דא געהאלטן אין איר פולער שווערקייט, נישט פארשענערט אלס בלויז א פרייַנטליכע השפעה.

די דענקער וועלן אין זייער שענקנדיקער ליבע שאפן נייע ווערטן. זייערע תלמידים וועלן זיין דער הערשנדיקער קלאס, וואס פארוואלט די לעבנס-ענינים כדי צו פאררווירקליכן די פאדערונגען פונעם ליבע-פולן געדאנק.

דער געדאנק וועט, לויט דעם אידעאל, זיך אינטערעסירן אין שטייגערן די לעבנס-כוחות און פערזענליכקייט פון יעדן איינעם, אין דער אויסבילדונג פונעם מענטש-טיפּ, און אין ארויסברענגען אלץ גרעסערע מענטשן און ווערק.

איבערשאצן אלע ווערטן

ניטשע'ס לערעס פונעם אייביגן ווידערקום, פונעם ווילן צו מאכט אלס וועלט-תוך, און פונעם איבערמענטש אלס ציל און זין פונעם מענטשליכן לעבן, זענען די דריי הויפּט-זיילן פון זיין אייגענעם פילאזאפישן בנין.

זיי זענען די לייכטנדיקע שטערן וואס העלפן אים "איבערשאצן אלע ווערטן" און אויסצייכענען די גרונט-ליניעס פון א נייער קולטור.

דער רעזולטאט איז, אז רוב אלטע ווערטן ווערן אינגאנצן אוועקגעווארפן. א טייל קומען ארויס בשלום אין א שטארק פארענדערטער פארעם. אנדערע ווערן אריבערגעטראגן אין זיין שיטה כמעט אומבארירט פונעם פלאם פון זיין קריטיק.

ראדיקאל פארווארפן ווערן אלע רעליגיעזע ווערטן און אנשויאונגען וואס שטאמען פונעם גלויבן אין גאט און אן איבערנאטירליכער וועלט. אויך די מאראלישע אפשאצונגען וואס זענען געבויט אויף א פעסימיסטישן "ביטול היש", אויף רחמנות פאר אלע ליידנדיקע און אויף הכנעה פאר אן אויסערליכער אויטאריטעט, ווערן צוריקגעשטויסן.

אבער דער מאראל פון ליבע און דער פליכט-מאראל ווערן שטארק פארענדערט, נישט סתם אויסגעמעקט.

אויפן ערשטן בליק קלינגט זיין לערע פון "שענקנדיקער ליבע" אין פולער הארמאניע מיט קריסטנטום און טאלסטוי'ס לערעס. אבער דער חילוק איז גרויס.

קריסטנטום אין טאלסטוי'ס אויסטייטשונג פרעדיגט ליבע, און נאר ליבע, צו אלע מענטשן אן אונטערשייד אין זייער מהות: ליבע צום נאענטן, צום שכן, און מחילה וסליחה אפילו פארן זינדיקן.

ניטשע'ס ליבע איז ווייט פון אזא ברייטהארציגקייט, אדער ווי ער וואלט עס גערופן, "שוואכהארציגקייט". מען זאל, לויט אים, ליב האבן נאר די וואס פארדינען עס. אויב די נאענטע פונעם היינט פארדינען עס נישט, קען דער קאמף קעגן זיי ווערן שטרענג און האספול, בשעת די גאנצע ליבע ווערט געווענדט צום אידעאל פון א מענטש וואס קען ווערן ווירקליך אין דער ווייטער צוקונפט.

דער גרויסער איבערמענטש שטייט שטענדיג העכער ווי זיין סביבה און זיין היינט. דעריבער וועט זיין גרויסע ליבע שטענדיג זיין געקערט צו דער ליכטיגער צוקונפט פאר וועלכער ער קעמפט, אן פשרות און אן רחמנות צום שוואכן, ליידנדיקן היינט.

אין דעם קאמף קען דער העלד נישט אויספירן זיין שליחות, אויב ער לייגט נישט אויף זיך שארפע פליכטן וואס באהערשן זיין ווילן און זיינע מעשים. אין דער שטרענגקייט פון די מאראלישע פאדערונגען פארן יחיד טיילט ניטשע זיך נישט אפ פון די גרויסע, ערנסטע פליכט-דענקער, פון די סטאאיקער ביז קאנט און פיכטע.

דאס נייע וואס ער באטאנט איז איין פונקט: די פליכט מוז זיין זעלבסט-געשאפן, סוביעקטיוו און פערזענליך, פרייווויליג אויף זיך ארויפגעלייגט פאר די אייגענע, זעלבסט-אויפגעבויטע העכערע צילן. זיך בייגן פאר א פרעמדער פליכט פון דרויסן, וואס שטעלט זיך קעגן מיין אייגענעם ווילן, איז פאר אים קנעכטשאפט, אומווירדיג פאר א פרייען מענטש.

דא דארף מען באמערקן, אז די זעלבע באדינגונג פון אויטאנאמיע, זיך אליין געבן דעם געזעץ און זיין פריי פון א פרעמדער אויטאריטעט, שטעלט אויך קאנט פאר זיין קאטעגארישן אימפעראטיוו.

פון זיין אייגענעם שטאנדפונקט האט ניטשע געהאט א רעכט אנצופאלן אויף קאנט'ס טעארעטישער באגרינדונג פון דער פליכט. אבער ווען ער פאלט מיט האס און סארקאזם אן אויף דעם קאטעגארישן אימפעראטיוו זעלבסט, אויף דער אידעע פון זעלבסט-געקליבענע מאראלישע פליכטן, איז דאס לויטן מחבר א איבערבלייבעניש פונעם סקעפטישן פעריאד אונטערן כלל "אלץ איז ערלויבט". אין די שפעטערע יארן איז עס פאר אים א באדויערליכער פארזעען און א מיספארשטענדעניש.

כמעט אינגאנצן אומבארירט זענען אבער ארויסגעקומען פון ניטשע'ס פייער-פראבע די יסודות פונעם יעצטיגן סאציאלן און עקאנאמישן לעבן, און די באציאונגען צווישן פעלקער אין קריג און שלום.

זיי האבן טאקע פארלוירן אין זיינע אויגן יעדע רעליגיעזע און מאראלישע הייליגקייט. אבער ער קען זיך נישט אפזאגן פון זיי, ווייל ער זעט אין זיי א מיטל אויפצוהאלטן דעם לעבנס-קאמף צווישן מענטש און מענטש, פאלק און פאלק. אין דעם קאמף זאלן, אין זיין אויסטייטשונג, די שוואכערע פאלן און די שטארקערע ארויסקומען געלייטערט און געשטארקט.

צוליב זיין שטעלונג צו די הויפט-פראבלעמען פון דער צייט, אפשאפן די געזעלשאפטליכע אומגלייכקייט און דעם קריג צווישן פעלקער, מוז ניטשע לויטן מחבר צוגערעכנט ווערן צו די בירגערליכע פילאזאפן.

ער איז אפשר דער ראדיקאלסטער און פרייסטער פון זיי. אבער אויך זיין געדאנק האט אין די פראקטישע מסקנות נישט געקענט איבערשפרייזן די גרענעצן פונעם עקזיסטירנדיקן געזעלשאפטליכן סיסטעם.

ד. קריטישע שלוס-באמערקונגען: ניטשע און סאציאליזם

א קריטיק פון ניטשע׳ס וועלט-אנשויאונג און לעבנס-בליק קען נישט אריינגיין אין דער אויפגאבע פון מיין קורצער, שנעל געשריבענער סקיצע. זי באשרייבט נאר די הויפט-שטאפלען פון זיין פילאזאפישער אנטוויקלונג.

פאר אן ערנסטער קריטיק וואלט מען געדארפט גרונטליך אנאליזירן נישט נאר די גרונט-פרינציפן, נאר אויך די וויכטיגסטע איינצל-געדאנקען און זייער אינערליכן צוזאמענהאנג אין דער שיטה. נאר אזוי קען מען קומען צו אן אומפארטייאישער אפשאצונג פון אירע מעלות, חסרונות, ווערט און ארט אין דער פילאזאפישער אנטוויקלונג פון אונזער צייט.

אבער מיר קענען נישט ארויפלייגן די פעדער אן א פאר קריטישע באמערקונגען, וואס רירן נישט אן די הויפט-פונדאמענטן פונעם בנין. קודם כל אינטערעסירט אונז זיין שטעלונג צו סאציאליזם. זי איז, אין מיין מיינונג, נישט בארעכטיגט פון זיין אייגענעם שטאנדפונקט.

ניטשע פראטעסטירט מיט דער גאנצער מאכט פון זיין ליידנשאפטליכן געדאנק קעגן די יעצטיגע מענטשן, זייער אפגעשוואכטער לעבנס-ענערגיע, קנעכטישן געמיט און פארווייכליכטן ווילן. ער פראטעסטירט קעגן דעם גרויען לעבן וואס באגנוגנט זיך מיט ווייניג און קליין.

ער וויל מענטשן שטארק אין קערפער און גייסט, מיט א ברויזנדיקער לעבנס-ענערגיע, פרייען העלדן-מוט און א באשעפערישן ווילנס-דראנג. ער וויל א זוניג, "דרומדיג" לעבן וואס קאכט מיט נייע גרויסע מעשים.

אבער ער זעט נישט איין, אז איינע פון די וויכטיגסטע סיבות, כאטש זיכער נישט די איינציגע, פונעם ארעמזעליגן היינטיגן לעבן און די פארגעבענע נשמות מיט וועלכע די מענטשהייט איז פול, ליגט אין די עקאנאמישע און סאציאלע יסודות פון דער געזעלשאפט.

ניטשע האט זיך צו ווייניג אריינגעטראכט אינעם סאציאליסטישן געדאנק. ער האט זיך נישט גוט איינגעהערט אין דער קריטיק פון מענטש און לעבן, אינעם אנאליז פון די סיבות וואס האבן זיי געמאכט אזוי ווי זיי זענען, און אין די אידעאלן וואס ווילן שאפן אן

אנדער לעבן און אנדערע מענטשן. דווקא אזעלכע מענטשן נאך וועלכע זיין הארץ האט געבענקט.

אין סאציאליזם האט ער קודם כל געזען ריין מאראלישע פאדערונגען. פון רחמנות צו די מאסן און יושר-געפיל צו זיי וויל מען, אין זיין פאראויסגעשטעלטן בילד, ארייננזעצן יעדן אין א ווארעמער וואנע פון אלגעמיינעם גליק. מען צעטיילט די ביסל רייכטום גלייך צווישן אלע: "מיר א ביסל, דיר א ביסל".

ער האט דאס געהאלטן פאר א נייע פארעם פון בירגערליכער גלייכמאכעריי, פון אייביגער צופרידנקייט מיט קליינע האריזאנטן. א ווארעמער, באקוועמער גליק אן גרויסע אויפגאבן, אן קאמפן און אן קרבנות פאר זיי, האט אים אנגעעקל'ט. ער האט זיך נישט געוואונטשן אזא גליק און נישט געקענט אים ווינטשן פאר אנדערע.

דערנאך האט אים געשטאכן אין די אויגן די איינזייטיגקייט פון דער סאציאליסטישער טעאריע, וואס פארטרינקט דעם מענטש אין די לעבנס-אומשטענדן און דעם שאפנדיקן גאון אין די גרויסע מאסן.

דאס איז טאקע א געוואלדיגע איינזייטיגקייט. אבער שולדיג איז, אין מיין מיינונג, נישט די טעאריע, נאר איר פאלשע אויסטייטשונג. זי איז אויסגעוואקסן אין די ערשטע פאזעס פונעם סאציאליסטישן געדאנק, בפרט ביי דעם קאמוניסט ראבערט אווען.

אונטערן איינפלוס פונעם פראנצויזישן מאטעריאליסט העלוועציוס האט מען געגלויבט, אז אלע מענטשן קומען אויף דער וועלט מיט פונקט די זעלבע נשמות. אלע נשמות זענען א ליידיג בלאט פאפיר, אויף וועלכן די ערציאונג שרייבט ארויף דעם מענטשנס פעאיגקייטן, קענטעניש, מעלות און חסרונות.

לויט העלוועציוס זענען אפילו גאונות און באשעפערישע כוחות א פראדוקט פון ערציאונג אינעם ברייטן זין. אווען האט דעם געדאנק פון דער פעדאגאגישער אלמאכט איבער דער נשמה פארוואנדלט אינעם געדאנק פון דער סאציאלער אלמאכט. דאס געזעלשאפטליכע לעבן איז דער ערציער פונעם מענטש.

ווייל זיין אידעאל איז געווען דער קריסטליך-ליבנדיקער מענטש, האט ער געטראכט וועגן א קאמוניסטישער געזעלשאפט וואס זאל אויפשרייבן דעם אייביגן "ואהבת" אויף אלע ליידיגע בלעטלעך און ארויסברענגען ליבנדיקע הערצער.

אזוי איז די באדייטונג פון די איינגעבוירענע פעאיגקייטן פארטונקלט געווארן. מען האט אפגעווישט די גרויסע נפקא מינה צווישן דעם טאלאנט און גאון, די באשעפער פון נייע גרויסע ווערק, און דעם געווענליכן בשר ודם.

אפילו דענקער ווי לאסאל און מארקס, וואס זענען, ווי מען קען באווייזן, אינגאנצן פריי פון פארטרינקען דעם פסיכיש-פיזישן עלעמענט אינעם סאציאלן, האבן אראפגעשטעלט די באדייטונג פון די באשעפערישע גאונים און אויסגעקליבענע יחידים פאר דער געשיכטע.

זיי האבן נישט אפגעלייקנט זייער עקזיסטענץ, זייער מהות און זייער ראלע אינערהאלב זייער צייט. אבער זיי האבן זיך געפלייסט אויפצואוייזן, אז נישט די גאונים באשטימען די צייט. די צייט באשטימט סיי די גאונים, סיי די מאסן וואס גייען נאך זיי.

"דאס לעבן, און נאר דאס לעבן, פארעמט די מענטשן" איז דער איינזייטיגער כלל וואס האט באשטימט כמעט דעם גאנצן סאציאליסטישן געדאנק. דעריבער האט סאציאליזם ווייניג אינטערעס געהאט אינעם יחיד, אין דער פערזענליכקייט און אין דער פראגע ווי איר אויפצוהייבן העכער.

עס וועט זיין אן אנדער לעבן, ממילא וועלן זיין אנדערע מענטשן. וואס פאר א מענטש-טיפ מען זאל באוואוסטזיניג ארויסברענגען, האט אפילו דעם וויסנשאפטליכן סאציאליזם נישט אינטערעסירט. ער האט בכלל געלייקנט, אז מען קען עפעס באוואוסטזיניג ארויסברענגען.

דאס לעבן ברענגט זיך ארויס לויט זיינע אייזערנע געזעצן. ממילא וועט עס שאפן דעם מענטש-טיפ וואס פאסט צו אים, צי דער טיפ וועט אונז היינטיגע געפעלן אדער נישט. דערמיט האט מען אפגע'פטר'ט די גאנצע פראגע פונעם העכערן מענטש-מהות.

אויך די איינזייטיגקייט, דאס אפלייקענען די מאכט פון מענטשליכע אידעאלן איבער דער היסטארישער אנטוויקלונג, האט ניטשע אפגעשטויסן. ער האט פרובירט אויסצוגלייכן דעם פארקרימטן שטעקן דורכן אים בייגן צו דער אנדערער זייט.

נישט דאס לעבן מאכט די מענטשן, נאר די מענטשן מאכן דאס לעבן. לויט דעם מהות פון די מענטשן וועט זיין דער מהות פונעם לעבן. אין זיין היסטארישער דערקלערונג הענגט דער מהות אפ פון אפשטאמונג און פונעם ווילן אין הארץ.

לאמיר אנהייבן וועלן אן אנדער מין מענטש, וועט מען אויסגעפינען מיטלען צו פארבעסערן זיין אויסבילדונג. דער מקור ברענגט דא אויך ניטשע'ס ביאלאגישע שפראך וועגן "פארבעסערן בלוט" און "ראסע"; די געדאנקען ווערן געהאלטן אלס היסטארישע טענות, נישט אלס א פראקטישער פראגראם.

ווער זאל וועלן? מיר, די גרויסע, די באשעפער און גאונים! און ווען מיר וועלן עס וועלן, וועלן מיר עס דורכפירן, ווייל מיר, נישט די מאסן, שאפן דאס לעבן.

וואלט ניטשע זיך נישט געלאזט אפשטויסן פון סאציאליזם צוליב די געוויסע איבערפלעכליכקייטן און איינזייטיגקייטן וואס ווערן געפרעדיגט אין זיין נאמען, וואלט ער זיך טיפער איינגעהערט אינעם גרונט-טאן. ער וואלט אין אים נישט געזען א פיינט וואס מען דארף באקעמפן אויף יעדן שריט, נאר א פארבינדעטן.

דער פארבינדעטער דערקלערט אסאך אין ניטשע'ס אייגענעם געדאנקען-גאנג און האט די מאכט צו פארווירקליכן דעם אידעאל צו וועלכן ער שטרעבט.

דער מענטשנס לעבנס-טעמפא איז געפאלן. זיינע אינטערעסן און השגות זענען געווארן ענג און קליין. פאר ניטשע, דעם ביאלאג, וואלט קודם געדארפט שטיין די פראגע: וואס זענען די ביאלאגישע סיבות פון דער אפשוואכונג אין די העכערע שיכטן פון דער געזעלשאפט, מיט וועמענס לעבן ער אינטערעסירט זיך?

עס וואלט אים נישט געקאסט אסאך מי איינצוזען, אז די ערשיינונג קען ביאלאגיש צוריקגעפירט ווערן צו אפגעשוואכטע מוסקל-קראפט. אבער פון וואו נעמט זיך די אפשוואכונג? דא דארף דער ביאלאג שוין אנקומען צום סאציאלאג.

זי נעמט זיך פון דער ארבעטס-טיילונג, וואס האט צעשפאלטן די מענטשליכע ארבעט אין ריין פיזישע און גייסטיגע. די עקאנאמישע באדינגונגען לאזן די מענטשן וואס ארבעטן פיזיש נישט גענוג צייט אויסצובילדן דעם גייסט. די וואס זענען פארנומען מיט גייסטיגער ארבעט האבן נישט דעם חשק, און אפט אויך נישט די צייט, צו ארבעטן פיזיש.

דער רעזולטאט איז, אין דעם אנאליז, אן אפגעשוואכטער קערפער אויף איין זייט און א פארטונקלטער גייסט אויף דער אנדערער.

ניטשע פארווארפט דעם יעצטיגן מענטש אויך ווייל ער איז נישט קיין גאנצער מענטש, נאר א שערבל פון איינעם. אויך די יעצטיגע גאונים זענען אפט, זאגט ער, א פארקרימטע אויסבילדונג פון איין איינציגער פעאיגקייט אויפן חשבון פון אלע אנדערע.

וואס זענען די ביאלאגישע סיבות דערפון? אויך דא דארף דער ביאלאג זיך ווענדן צום סאציאלאג און די געזעלשאפטליכע לעבנס-אומשטענדן. וואס אנדערש האט געקענט צעברעקלען דעם מענטשליכן מהות, אויב נישט די זעלבע ארבעטס-טיילונג וואס מאכט פונעם ארבעטער א שרויפל אין א מאשין, און פונעם מוזיקער נאר "א גרויסן אויער מיט א קליין פנימ'ל אויף א דין שטעקעלע"?

ביי די פויערים געפינט ניטשע נאך אוצרות פון נישט-געבראכענער לעבנס-קראפט. אויך דא קען דער ביאלאג נישט אליין אינגאנצן דערקלערן, פארוואס די דארפישע האבן נאך אזוי פיל קראפט, בשעת די שטאטישע ווערן אפגעשוואכט און קערפערליך פארקרימט.

מען טאר נישט פארגעסן דעם סאציאלאגישן הינטערגרונט: די צעשיידונג פון שטאטישע און דארפישע באשעפטיגונגען, דעם צעשפאלט פון דער געזעלשאפט אין שטאט און דארף.

אזוי קען מען ברענגען ביישפיל נאך ביישפיל פון די וואונדן וואס ניטשע דעקט אויף אינעם יעצטיגן לעבן. אומעטום וואלט זיך געוויזן, אז ריין ביאלאגישע און פסיכיש-פיזישע פראצעסן קענען זיי נישט אינגאנצן דערקלערן.

די נאטירליכע פראצעסן האבן זיך געקענט אנטוויקלען נאר אויף א באשטימטן געזעלשאפטליכן באדן: א געזעלשאפט פון הערשער און באהערשטע, ארבעטער און ליידיגגייער. דער גאנצער מענטשליכער ארבעטס-פראצעס איז צעטיילט אין איינצלנע אפעראציעס, וואס פארוואנדלען מענטשן אין ברעקלעך פון א גאנצער מענטשליכער איינהייט.

ווי די סאציאליסטישע טעאריע גיט, אין מיין מיינונג, די ריכטיגע דערקלערונג פאר די ערשיינונגען אויף וועלכע דער נביא ניטשע קלאגט, אזוי ווייזט זי אויך דעם וועג ווי די געזעלשאפט קען ווערן באפרייט פון די צרות.

קיין סאציאליסט וועט זיך נישט אפזאגן פונעם מענטשליכן אידעאל וואס ניטשע האט געזען אינעם איבערמענטש. יעדער סאציאליסט וואלט געוואלט, אז אלע מענטשן זאלן אויפגעהויבן ווערן צו דער זעלבער הויכער מדרגה.

נאך מער: אויב מען קען היינט טרעפן טיפן וואס דערנענטערן זיך צום אידעאל, "שטארק ווי א לייב און מילד ווי א טויב", וואס ווארפן זייער בענקשאפט ווייט איבער די גרענעצן פונעם היינט און געבן זייער ברויזנדיקע ענערגיע און שטאלענעם ווילן פאר אן אידעאל, טרעפט מען זיי, אין מיין בליק, צווישן די העלדן פונעם סאציאל-רעוואלוציאנערן קאמף.

אין דער געשיכטע פונעם קאמף און זיינע העלדן שטויסן מיר זיך אן אויף מענטשן פונעם זאראטוסטרא-טיפ, די נאענטסטע צום איבערמענטש-אידעאל.

אין דער יעצטיגער געזעלשאפט זענען זיי אויסנאמען. מיט די קינסטליכע מיטלען וואס ניטשע שלאגט פאר קען מען, ווי אין א גלעזערנעם פלאנצן-הויז, אויפציען נאר ווייניג עקסעמפלארן. ערשט דער סאציאליסטישער איבערקער וועט, לויט מיין איבערצייגונג, ערמעגליכן אז אזעלכע נאטורן זאלן זיך אויסבליען אונטערן פרייען הימל.

ניטשע שרעקט זיך פון סאציאליזם ווייל ער האט מורא, אז אפשאפן דעם סאציאלן קאמף און דעם נאציאנאלן קאמף וועט אפשאפן יעדן קאמף פאר נצחון, און דערמיט אפשטעלן דעם טרייב-כוח פון פארשריט.

איך וויל דא נישט אויפהייבן די פראגע צי דער קאמף פאר נצחון געהערט טאקע צו די נויטוועדיגע טרייב-כוחות פונעם ביאלאגישן פארשריט. איך וויל נישט דא אנרירן די גרונט-פרינציפן פון דער לערע.

מיר האבן שוין געזען, אז ניטשע פארשטייט דעם "קאמף פאר מאכט" אין א ברייטן מעטאפיזישן זין. אויך די פלאנצן-וועלט מיט אירע שיינע, קראפטיגע ארגאניזמען ווערט דערקלערט דורך אים. אין פלאנצן און חיות זעט מען אבער נישט קיין פסיכאלאגיש-באוואוסטזיניגן קאמף פאר נצחון ווי ביים מענטש.

לכל הפחות איז דער קאמף פאר מאכט נישט באגרעניצט צו פיזישן קריג צווישן פעלקער און דעם סאציאל-עקאנאמישן קאמף צווישן מענטשן. דער קאמף האט שוין געוויזן וואס פאר מענטשן ער ברענגט ארויס: ברוטאלע מיליטערישע הערשער אין דער אינטערנאציאנאלער פאליטיק און טרוקענע, קלוג-פארעכנטע געלט-מענטשן אינעם געזעלשאפטליכן לעבן. אויך ניטשע וואלט אזעלכע העלדן נישט געוואלט.

אן אנדער קאמף פאר מאכט און נצחון ווארט אויפן מענטש ווען מען וועט זיך באפרייען פון די מיליטערישע באדריקער און געלט-הערשער: דער קינסטלער'ס קאמף איבער דער מאטעריע וואס ער פארעמט און שאפט מחדש; דער קאמף פון דער מענטשהייט איבער דער אויסערליכער נאטור; פון יעדן מענטש איבער דער אייגענער אינערליכער נאטור; און פונעם ליידנשאפטליכן דענקער וואס וויל מיט גייסטיגער קראפט איבערצייגן זיין סביבה פון זיינע געדאנקען.

דאס איז דער זאראטוסטרא-קאמף פאר אן אידעאל. די קאמפן זענען אויך אין ניטשע'ס אויגן חשוב'ער און מער מענטשליך ווי דאס רייסן זיך פאר לענדער און מער געלט.

אבער זיי קענען, לויט דער דאזיגער סאציאליסטישער איבערצייגונג, זיך ערשט אינגאנצן אנטוויקלען אין א געזעלשאפט וואס באפרייט די מאסן פון עקאנאמישער נויט און טריקנט אויס דעם זומפיגן לעבן, פארגיפטעט דורכן פעלקער-קאמף און דעם סאציאל-עקאנאמישן קאמף.

ניטשע האט אויך נישט געדארפט זארגן אז מיט סאציאליזם וועלן אלע יסורים פארשווינדן. ווילאנג עס איז דא לעבן, וועט יעדער לעבן האבן זיינע צרות, אויך אין א סאציאליסטישער געזעלשאפט.

דער פאקט אליין, אז סאציאליזם קען נישט אפשאפן דעם טויט, איז אן ערבות אז דער טראגישער עלעמענט וועט קיינמאל נישט פארשווינדן. איך צווייפל שטארק צי די צוקונפטיגע מענטשן וועלן זיך, ווען דער טויט רייסט אוועק זייערע באליבטע, קענען טרייסטן מיטן אייביגן ווידערקום. ער זאגט זיי דאך צו נישט נאר ווידער-געבורט, נאר אויך נאכאמאל דעם זעלבן אומדערטרעגליכן צער.

אזוי איז ניטשע'ס שטענדיגער קאמף קעגן סאציאליזם, אפילו אין זיין מאנארכיסטישער פארעם, א פראדוקט פון א מיספארשטענדעניש, פון א פאראורטייל פון וועלכן אויך ער האט זיך נישט געקענט באפרייען.

איך וואלט זיך נאך געוואלט אפשטעלן אויף א קריטיק פון זיין קריטיק קעגן רחמנות און דעם רחמנות-מאראל. מיר דוכט, אז איך וואלט געקענט אויפווייזן ווי זיין לאנצעט גייט צו טיף און שניידט ארויס געזונטן פלייש צוזאמען מיטן קראנקן. דאס טוט ער אונטערן איינפלוס פון א פאלשער לאגיק און פסיכאלאגיע.

אבער עס וואלט אונז ארייגעפירט אין איינצלהייטן פון זיין לערע וואס קענען נישט אריינגיין אין דער קליינער ארבעט. לאמיר זיך באגנוגענען מיט די פאר באמערקונגען וועגן זיין שטעלונג צו סאציאליזם.

ניטשע'ס אנשויאונגען זענען ממילא נישט קיין וויסנשאפט וואס מען דארף בודק זיין אויף יעדן שריט. זיי זענען פילאזאפיע, א פרייע פערזענליכע שאפונג, אן אייגנארטיגע פלאנץ. קיינער איז נישט מחויב זי איבערצופלאנצן אין זיין אייגענעם גארטן.

אין מיינע אויגן זענען זיינע לערעס א שיינער, געזונטער פילאזאפישער בוים מיט אסאך שיינע, געזונטע, הנאה-ברענגנדיקע פרוכט. אבער מען טאר זיי נישט געניסן רוי. אין זיי שטעקט נאך א ביטערער סם וואס מען דארף פריער אויסקאכן.

אפשר וואלט דער סם מיט דער צייט פארשוואונדן, ווען דער בוים'ס וואוקס וואלט נישט אפגעשטעלט געווארן דורך דער טראגעדיע פון ניטשע'ס לעבן. זיין גייסטיגע קראנקהייט האט אים איבערגעריסן אינמיטן זיין שאפונג.

אבער איצט שטעקט דער סם נאך אין די פרוכט. אונזער קריטישע באמערקונג האט געהאט נאר דעם ציל צו ווארענען דעם לייענער און בקיצור אנצואווייזן ווי אזוי מען דארף זיי "אויסקאכן".

דער הייליגער באָדן

ווען איך טראַכט וועגן ניטשע'ס לערעס, שווימט מיר אַפּט אַרויף אין זכרון אַ קליינער עפּיזאָד פון ספר יהושע. עס איז אַ מאָדנער עפּיזאָד, וואָס שטייט כמעט באַזונדער פונעם פריער און שפּעטער פון דער דערציילונג.

אינמיטן קאַמף ווייזט זיך פאַר יהושע אַ מענטש מיט אַן אַרויסגעצויגענעם שווערד. יהושע פרעגט: "הלנו אתה אם לצרינו?", ביסטו מיט אונז אָדער מיט אונזערע פיינט?

דער מענטש גיט נישט דעם דירעקטן ענטפער וואָס יהושע דערוואַרט. "לא, כי אני שר צבא ה' עתה באתי", ניין, איך בין דער שר פון גאָטס מחנה, און איצט בין איך געקומען. דערנאָך הייסט ער יהושע אויסטאָן די שיך, ווייל דער באָדן אויף וועלכן ער שטייט איז הייליג.

[רעדאַקציע-פאַרריכטונג: דער מקור ברענגט דעם פסוק אין אַ פאַרקירצטער, פרייער פאָרעם. דאָ איז די ציטאַט פאַרריכט לויט יהושע ה, יג-טו, און דער מחבר'ס פאַרגלייך איז פּרעזערווירט געוואָרן.]

"איז ניטשע מיט אונז אָדער מיט אונזערע פיינט?" פרעגן מיר אַפּט, ווען אויף אונזער וועג, אינמיטן אונזער קאַמף, וואַקסט פּלוצלינג אַרויס די פיגור פונעם דיכטער-פילאָזאָף מיטן שאַרפן שווערד פון קריטיק אין דער האַנט.

עס איז שווער צו געבן אַ קלאָרן ענטפער. אָבער איין זאַך איז זיכער: צי מיט אונז, צי מיט אונזערע פיינט, דער באָדן אויף וועלכן ער שטייט איז הייליגער באָדן.

ניטשע, דער ראַדיקאַלסטער כופר בעיקר, דער האַסער פון יעדן מאָראַל און יעדער רעליגיע, איז אין זיין תוך נישט נאָר אַ טיף מאָראַלישע נאַטור, נאָר אויך אַ טיף רעליגיעזע. ער בענקט נאָך הייליגקייט און שטרעבט צו איר.

הייליג איז אַלץ וואָס שטרעבט גובר צו זיין זיך אַליין און זיך אינגאַנצן אָוועקגעבן פאַר אַן אידעאַל וואָס איז פאַרבונדן מיט אייביגקייט און אומענדליכקייט. זעלטן איז אַ מענטשליכע נשמה געווען אַזוי אַנגעטרונקען מיט דער בענקשאַפט צום "אומענדליכן" און "אייביגן" ווי ניטשע'ס.

דער באָדן אויף וועלכן ער שטייט, אין וועלכער ריכטונג ער זאָל זיך נאָר רירן, איז הייליגער באָדן.

און מיר "טוען אויס די שיך פון די פיס" ווען מיר טרעטן אַריין אין זיין טעמפּל.